ظریف بشیری.

علمی هم ملی رومان

N 13 (170). Баш. ст.

چواش قزی

أنیسه

***

ناشرلری برادران کریموفلر.

Баш. Центр. Публичная Библиотека
Национальная библиотека имени Ахмет-Заки Валиди
55229

مطبعهٔ کریمیه قزان.

۹۱۰ سنه.

КАЗАНЬ.
Типографія т-го Д-ма „Бр. КАРИМОВЫ"
1910

инв. № 2351-б.

أنیسه‌نلڭ، نیچون بزگه کیلگانن‌ونی سببلن بزده طورغانن، مین، آیروم آچق بله آلمیم وشولایوق اول حقده اوٗزونچه معلوماتده بیره آلمیم. چونکه، مین، اول کیلگانده باری‌یدی یاشلك بربالاایدم. تیك باری، آنلڭ حقنده، انکادن ایشوتکه‌ن شوشی معلوماتقنه‌مینم ایسمده قالغان:

أنیسه، بردن یراق توگل بر آولنلڭ چواش قزی بولوب دورت یاشنده ایکان وقتنده آتا وآناسی ئولو سببلی یتیمه حالنده فقیر آغاسی تربیه‌سنده قالغان. آغاسی، مونی، بر یلدن آرطق تربیه‌لی آلماغاچ، اتکایلرگه آصراولقغه بیرگان. دیمك: بزگه کیلگانده اول باری بیش یاشنده بولغان.

[illegible]ده بولسه، مینم کوز آلدمده، أنیسه‌نلڭ آغاسی [illegible]ن بزگه ایلڭ اوّل کیلوی جانلی کارتینه روشنده، کوڭلمد[illegible]

نورلاندروب طورا. چونکه، آنڭ کیلووینه مین بیك
شادلاندم. اول، میڭا اوینارغه کوڭللی بر ایبدەش بولدی.
نیچوندر، اول کیلگانچه گه چاقلی، انکام، مینی بر مرتبه ده
اورامغه اوینارغه چغارمادی. مینم اوینی طورغان نرسه‌لرم
کچکنه پاراخود، کچکنه ایو، کچکنه مسجد کبی اوینارغه
یاراطورلق نرسه‌لر بولوب تیك بر ایبدەش یوقلغندن انغنه
تارلانه ایدم. بر کون کورشی مالایین آلوب کرسه‌ده،
اول، مینی: «مونا بو ایونڭ یانینه قیار، شالقان
چەچوب اوینارغه کیرەك» دیب باقچەغه آلوب چقدیده
اویمنڭ مورجالارن آودا روب واطوب بتوردی. بیلگولی،
مونڭ ایچون مین بیك قاطی جلادم. مونه شوندن صوڭ
انکام، آنیده کرتودن طیدی.

بر کوننی، مین، کوڭلسزگنه تەرەزه توبنده (*)
اویونچاقلارم بلەن اویناب اوطرا ایدم. ایشکدن قزل
جب بلەن بورغالاب بورغالاب قایغان توگەرەك یاقالی،
واق واق بورمه بیللی کارا کی کیگان برچواش بلەن

(*) اربابی ایچون بوده‌تقنسز فالماسقه تیوشلی برشیدرکه،
طاو یاق بالالارینڭ کوبرەك اوبونلاری ابو تەرەزەسی توبنده بولادر.

تزدن بر آزغنه اوزونزاق، قاپچق کبك تار، ایتـه‌ك اوچینه‌قزل و آق‌توسده تارغنه‌صیتسالار طوطقان‌قارالی كوك كینده‌ر كولمه‌ك كیگان، بیلینه تارغنه‌قایوش‌بوغان، باشینه قارالی، قزللی چوبار یاولق به‌یله‌گان‌کچکنه‌گنه چواش قزی ــ أنیسه كیلوب كردی.

أنیسه، بیك موڭ وکوڭلسز کوز بله‌نگنه، اوی اچنده‌گی‌نرسه‌لرگه‌کوز یورتوب آلدیده: «هیچ برڭز میڭا طانسق نرسه‌لردن توگل» دیگان کبك چراین صتوب باشن توبان بوکدی. انکام میڭاقاراب: «تیك‌اوینارغه ایبده‌ش یوق، دیب تارلانا ایدك، مونا ایندی سیڭا اوینارغه‌ایبده‌ش کیلدی» دیگاچده، مین، بیك‌قواندم وشوندوق باردمده، أنیسه‌نی، اوزیانمه‌اوینارغه‌چاقردم. باشده‌بر آز تارتنوب‌طورسه‌ده، آغاسی: «بارسڭلم، بار اویناڭز، ایکاو برگه دوست بولورسز، بزگه قوناقغه بارورسز» دیگاچ، تله‌رتله‌مسکنه، مینم‌بله‌ن ته‌ره‌زه‌توبینه باروب اوینی باشلادی.

بر نیچه وقتلرغه چاقلی. موڭ وکوڭلسز ره‌وشده اویالوبقنه یورسه‌ده، بارا طورا، بز، ایکاو بر برمزگه بیك‌اداه‌شدك. آشاساق واچسه‌ك برگه، اویناساق برگه،

حتی یارطی ساعت آیورلشوب طوررغه طوغری کیلسه‌ده، ئلله نرسه یوغالتقان کبك، بر برمزنی صاغنشا طورغان ایدك، قای وقتارده اتکای، مینی، یارمونکه‌لرگه آلوب بارا طورغان ایدی. شونده اویونچاق یاکه کانفیت کبی نرسه‌لر آلورغه طوغری کیلسه، آنارغه‌ده آلورغه‌واوزمنکی بله‌ن پارده یاصارغه طرشه طورغان ایدم. بر وقتنی اولده، آبیلارینه قوناقغه بارغاچ، اوزینه بیرگان بر طوزلی قویارنی آشامیچه، صاقلاب میگا آلوب قایتقان ایدی.

اول، هر وقت‌ده آبیلارن، جیگه‌لرن وطوغان آولن صاغنغانلقدن، قزوب اویناغان چاغنده، یوزنده بر تورلی موڭ وزارلق حاصل بولوب، اوزینڭ، آنداغی ایبده‌شلرن سویلی ایدیده: «مونده سین بولماساڭ، مین برمینوتده طورا آلماس ایدم» دیگان توسلی، میگا قاراب طاغنده اوینارغه باشلی ایدی.

آنڭ، مینی، نرسه ایچون یاراتقانن مین بلمیم. اما آنڭ، میگا یاراوی کونده‌م طبیعتلی‌لگی، سوز طڭلاوی، هر نرسه‌ده ایر بالالر کبك باطر کوڭل بله‌ن یورووی بولوب، اوینارغه حقیقة کوڭللی بر

یولداش بولا آلا ایدی. بر کوننی بز، سڭلم بلەن، بولون بوییـنە کیتدك. أنیسەدە برگە ایدی. بارغاچق، قزلار چەچـكەدن بورك یاصاب قوناق، قوناق اوینی باشلادیلار، مین، طال چبقلارندن جوكە صویوب ـ قاییزلاب قامچی ئورە باشلادم . انیسەنڭ آغاچلقلار آراسندە؛ چواش کویی بلەن تاتارچە جرولار جرلاغانیغنە ایشتولە ایدی.

ـ أنسە! دیب قچقردم . مینم اوندەشومنی ایشتوبلەندە، قوللارینەچبقلار طوتقانیحالدە . یانمەچاووب کیلدی:

ـــ نی بار تەتی آبی؟ دیدی.

ـــ سین قایدەیوریسڭ، اول چبقلار نرسەگە؟ دیدم.

ـــ بوچبقلار بلەن، مین، چیتەن ئورەم، ایولر یاصیم دیدی. بو اویون میڭادە بیك اوخشادی وقامچمنی طاشلادم:

ـــ کیل ایکاو شونی اوینیق! لـكن مینم پەکی یوق دیدم.

ـــ مینم بار! دیدی کوکرەك کسەسندن بر پەکی آلوب بیردی. شولای اول، هر وقتدە ایربالالار روشندەیوری ایدی.

سینتابر چیسلاسینڭ آخر کونلرندە، بز، آنڭ

بله‌ن آغالارینه قوناقغه باردق. بز بارغانده جیگـگه‌سی سوس تویه ایدی. أنیسه‌ده شوق بله‌ن جیگـگه‌سینه بولوشلق ایته باشلادی. بیچاره‌نڭ یوزنده شادلق نوری اوینی ایدی. ایولرینه کرگاچ مینم کوڭلم بولغانـا باشلادی. چونکه، ایواچلری غایت قارانغی، استینالاری قروملی، ایو اسبابلری هه‌مه‌سی جیره‌نچ ایدی. أنیسه ایسه، بتون نرسه‌لرنی شادلق کورشولری بله‌ن قاراب، آلارنی، صاغنغانلغن بلدره و آلار بله‌ن ایسه‌نله‌شه ایدی. ایرته‌گوسن مین، بتون کوڭلم بله‌ن موندن قاچارغـه طرشسامده، آنڭ قایتاسی کیلمی، بلـکه‌ده جیگـگه‌لری بله‌ن اورمانغه ئه‌که‌له جیارغه باراسی کیله ایدی.

أنیسه‌نڭ بولدقلی حرکتی مینی جیگدی، اورمانغه مینیده آلوب کیتدیلر، اورمان مینم ایچون کیفلی بولدیغنه توگل، عمرلك بریادکار وانیسه‌نڭ صاغنمالی برمعنوی هدیه‌سی بولدی. اورمان کیسوچی موڭلی ویوره‌کلی چواش یکتلری بله‌ن، قاطی حسیاتلی وباطر کوڭللی چواش قزلارینڭ بتون اورماننی یاڭغراتوب جرلاولاری، صزغرولاری، مینم، گناهسز کوڭلمنی فرشته ایته‌لر، عرشلرگه اوچوندرالر، اوزم توشونه آلماغان

ئلله نینده‌ی علویت بله‌ن جیلکونده‌ره‌لر ایده‌ی. بووقت أنیسه‌ده بولغان نشاط وآنارده بولغان مسروریت‌نی بلسه‌گز ایده‌ی، اول، اوزن بو کونگی مسعودیت بله‌ن نیچك تبریکلرگه عاجزه ایده‌ی. آننڭ، معصوم کوکره‌گی: «مونه بزنڭ ملی موئلر!» دیگان بر افتخار وغرور بله‌ن طولغان وملی حس بله‌ن اوچونرغه حاضرلنگان ایده‌ی. درست، اول، شاد ومسعود ایده‌ی، لکن بوشادلق کینه‌تدن موئلیلق‌غه أیله‌ندیکه، آننڭ قارشوسنده مین ایدم: یواشقنه ایته گمدن طوتده‌ی، طاوشسزغنه آستقه قاراب، فقط بر بورتك لکن دهشتلی دینگر دولقونلارندن کوچلی وئلله نیچاقلی معنالار بله‌ن زینتله‌نگان کوز یه‌شن اکرتنگنه جیرگه ته‌گه‌ره‌تده‌ی. بوبر بورتك یه‌ش ایده‌ی، فقط بهادرانه ته‌گه‌ره‌و بله‌ن ته‌گه‌ره‌دی. اوزن تیزگنه قارا طوپراق آستینه قالدروب یوق ایته‌سی ویوغالاسی کیلمده‌ی، اوزینی پاشالار کوکره‌گنده یوروب، آلارنی، غرورلاندرغان آلتون نشانلار دنده سویکلی کورساتوب طورغان اوصاق یافراغی اوستینه‌مندروب اوطورتده‌ی. بو یافراق، بر اوصاقده، قاطی حیلنڭ قوّتینه مغلوب بولوب اوزلوب توشاگه

مجبور بولغان بر یافراق ایدیکه، أنیسه‌نـڭ حسیات کوچینه جیگلوب بغرندن اوزولـگان بر بورتك کـوز یه‌شینه تخت بولدی. لـکن بولارنڭ هر ایکاوسیده، آغاچ آراسندن توشکه‌ن قویاش نوری بله‌ن کیبه‌چك، یوق بولاچق ایدیلر توگلمی؟ درست شولای ایدی...

سویکلی أنیسه، قزو قویاش نورینه قارشی کوکره‌ك کیروب جیگلمسکه طرشقان بوکوز یه‌شن نیقدرده سویوب قاری ایدی! چونکه، اول، مینی کورگاچ، اوزی سیزوب بتورمه‌سه‌ده، کیله‌چکده بر آیورلاچاغن، یالقونلی معیشتلرگه آیاق باصاچاغن ایسکه‌روب تامزغانلغندن، شبهه‌سز یه‌شنڭ تاموون عمرنده کورگان معنوی لذتلرنڭ اڭ برنچیسی ایتوب بیلـگوله‌رگه حاضرله‌نه ایدی....

جیللر ایسه‌ر، ساعتلرده طوقتاب طورماس، اوصاق یافراغی بله‌ن کوزیه‌شن قوورغان و کیبدرگان قویاش کبی، دنیانڭ قهرلری عادتی مقتضاسنچه بزنیده‌قصار وقور وتور، لـکن اول وقت بولارنڭ اورونلارنده‌نی تابا بلور! بولار هر ایکیمز ایچونده، بر صاغنما القغنه بولوب قالماسمی؟ درست، معصوم وصبی یوره‌کلر آنی آرطق قوشونه آلمادیلر، فقط تیبره‌ندیلر، موگلاندیلار. لـکن

سوق طبیعت‌مونی سیزه‌رلك ایدی؛ سیزدی‌هم عمرلك بر یادکار، اونتولماسلق بر صاغنمالق بولوب قالدی.

اورماندن قایتقاچ، بزگه، به‌ره‌نگی کلجه‌سی بله‌ن ئوله‌ننی بورچاق شولپاسی آشاتدیلار. بولار مینم ایچون ته‌مسز کبك طیولسه‌ده، أنیسه‌گه عمرنك بر گنه مرتبه آشالورغه میسر بولغان تاتلی طعاملار کبی بولوب ایرکن بر اشتهابلان آشی ایدی. ایوگه قایتقاچده: «ای جیڭگاینڭ آشی...» دیب ئلله نیقدر وقتلرغه‌چه ماقتادی وصاغندی.

بو کوز، میڭا، طوقز یاش طولغانلقدن، اتکایلر، مینی سبق‌غه بیردیلر. بر کوننی أتکایم شهردن قایتقاچ، میڭا، قارا طاقتالار، کتابلار، قرنداشلر بیرگانده أنیسه‌نڭ کوزی أتکای قولنده‌اوینی ایدی. لکن نیقدری اوینا‌ساده آڭا کتابلر ئله کمه‌دی. موڭا بیك موڭایدی وچدی آلمای: «موللا آبی بو ته‌تیلرنی میڭاده آلوب قایتمادڭ‌منی؟» دیدی. چونکه، اول، باشقه وقتلرده میڭا بر نرسه آلونغانده اوزینه‌ده آلونمی قالماغانن بیك یخشی بله ایدی. اتکایم، بولارنڭ ته‌تی‌توگللگن بولارنڭ سبق اوقی طورغان کتابلر ایکانن، آنارغه بولارنی اوقتورغه یاراماغانن آڭلاتقاچ بر آز اوشانغان

وطنچلانغان کبك بولسه‌ده سه‌یرگنه باشن توبه‌ن ایبوب قالدی. چونکه، اول، سبق وعلم‌نك نرسه ایکاننده‌بلمی ایدی. مکتب‌دن قایتوب کیچ بله‌ن سبقلرمنی تکرارلاغان چاغمده، مینم یانغه اوطوروب طڭلی طڭلی، اولده، سبق اوقورغه بیك قزغا باشلادی ومینم بله‌ن اوقورغه تله‌گاننده آڭلاتدی. چونکه، آنك ایچون مین اشلی طورغان نرسه‌لرنی اشله‌مه‌و اوزینك فرشته‌وی عزت نفسن یوغالتو بولوب کورینه ایدی.

آرطق جوده‌تکاچ وکویسزله‌نگاچ، آتاده بر «الفبا» وبر قارا طاقتا (گریفل) آلوب بیردیلر.

باشده آنك صوراووی میندن کوروب واوزیده آڭلاب بتورمه‌گان غبطه - میندن قزغانو- کونیله‌و بله‌نگنه بولوی آڭلاشلساده، بارا طورا آلای بولوب چقمادی. بلکه، کیچن مینم یانمده، کوندزن سڭللرم یاننده بار محبتی بله‌ن یازارغه اویره‌نه ایدی. لکن آنك آغاسی چوقنماغان چواش بولسه‌ده غایت متعصب، اسلامیت وتاتارلقغه قاراشی یمان، چواشلقنی مقدس صاناوچی بولدقندن هر وقتده، سڭلیسی نك اسلامیت که محبت صالووندن وتاتار عادتلرن اویره‌نوب

چواشلقدن قاچووندن قورقوب یوری واورنتون اورنتون، آنڭ، هر حرکتن تیکشره ایدی. بر نیچه مرتبه‌لر: «اگر بایلغم بولسه سگلمنی ئه‌ره‌م ایتوب بر کونده آندن آصراماس ایدم» دیگان سوزلریده ایشتولگه‌له‌دی. شونلقدن، أتکایلرده، أنیسه‌نڭ یازارغه اویره‌نوین هیچ سیزدرمه‌سکه طریشه‌لر ایدی.

شولای ایتوب بز آنڭ بله‌ن، اون ایکی یاشینه چاقلی برگه اویناب اوسدك. أنیسه اون ایکیده بولسه‌ده، مین، اون دورت یاشنده ایدم. بو وقت اولده مسلمانچه یازو یازارغه یخشوق اویره‌ندی. بردن باشینه یخشوق عقل اورنلاشوب هر نرسه‌نی اطرافلی اویلی آلدقنده، ایکنچیدن بزده‌گی راحتکه بتونلای ایله‌شوب، بوراحتلر وبوتربیه‌لر نڭ آغاسنده بولماون آڭلاب بردن کیته‌سی کیلمه‌گانلکدن، آغاسی، بلدیسه آلوب کیتووینه اوشانوب، مسلمانچه یازو اویره‌ندکن هیچ کمگه بلدرمه‌دی. لکن قل قدر بولسون چواشلقغه قرن قارامی وآنی سوبگاناگن کیمسوته‌سی کیلمی ایدی. داتا، اتکایلرده، آنڭ، نه‌ده اعتقادینه ونه‌ده‌ملی عادتلر بنه هیچ بر تارلق کورسه‌تمیلر وآنڭ

دینی حقنده‌ده توزان چاقلیده اویلاماولری بلان برابر، آنی سویه‌لر وقولدن کیلگان چه‌قلی تربیه‌دن تارتونمیلار ایدی.

أنکام، آنی، کچکنه‌دنوك اشکه اوڭان، زکیه، طوغری فکرلی بولوی بله‌ن ماقتی وکوڭلینه اوخشاغانلغن بلدره ایدی. اول، توس جهتندنده قاراراقغنه طوتقللی، توگه‌ره‌ك یوزلی، شمرط کبی قارا صاچلی، اوتکون قارا کوزلی، یافراق ایرنلی بولوب غایت ماطور ویوغوملی بولدقندن هرکمگه اوخشارلق سویه‌رگه وسویلورگه بحق لیاقتلی بر قز بولوب اوسه ایدی. آنڭ اوستینه قاراغانده، بعضامینده، آنڭ سلطنتینه حیران قالوب بر چواش یگتینه ئه‌ره‌م بولوین اویلی واچمدن سقرانا ایدم. قسقه‌سیغنه کونلی وغبطه قیلا ایدم. آنڭ؛ محبتلی وصباوت صافلغی بله‌ن اوشاچلی قاراغان کوزلری، میڭا بیکده تاتلی تأثیر ایته‌ایدی. آنی، فرشته‌وی سویو بله‌ن سویه ایدم. أییو! مین آنی سویه ایدم، فقط، شهوانی حسلردن پاك بولغان صاف سویو بله‌ن سویه ایدم.

واقعاً، آنڭ. صاف اچلیلگی؛ اوزینڭ درجه‌سن

بلوی، آرطق عفتلیلـگی، اوزن، باشقه چواش قزلارندن بیك کوب درجه‌ده آیورا ایدی. چونکه، اون ایکیلرگه یتکاچ چواش قزلاری عمومیتله شهوت پرستلك حسنه بیگله باشلیلار. بعض وقت، اول اوزیده، آبیلارینه قوناقغه‌قایتوب کیلـگاچده، چواش‌قزلارینك‌عفتسزلکلرندن نفرتله‌نه وزارلانا، اوزینك صاف کوکللیلـگی بله‌ن‌ماقتانا وقوانا ایدی. تیك، آنك، چواش قزلارینك کیوملرن یاراتوب کیووی و آلارنك قیلانولارن، جرو واویونلارن آرطق سویوگنه اوزینك «چواش قزی» ایکانلـگن بلدره ایدیکه، اول، هروقت قاپچق کبی تار وقسقه ایته‌کلی کولمه‌گن، یارطی قاربوز قابغی کبی توگه‌ره‌کله‌ب یاشل تویمه تزوب یاصاغان طاقیه‌سن، قاموت کبی‌تنکه‌دن تزوب یاصاغان خسیته (حسیله)سن کوزگیگه قاراب توزه‌تینه توزه‌تینه کیینورگه بیك‌قزیغه ایدی. مین، آناردن بر نیچه مرتبه‌لر مونك سببن صوراسامده: «صوك ته‌نی آبی بزنی باری بر تاتاریتگلری آلماسلار، نیشله‌سه‌کده چواشقه کیتاربز، شولای‌بولغانده آتا بابا عادتن طوتمی و آلار طورمشینه اویره‌نمی نیشله‌مك کیره‌ك» دیبکنه جواب بیره ایدی. لـکن بو

جوابنڭ نازكانه بر حيله‌گنه ايكانن مين بيك يخشی توشونه ايدم.

مين، آناردن ايكی يه‌شكنه زور بولسامده اتكايلر مينی بردن بر اوغل بولغانلغمه كوره آرطق ايركه‌له‌ب يورتدكلرندن، آڭاده مينی احترام يوزندن «ته‌تی آبی» ديه‌رگه اويره‌تكانلر بولسه كيره‌ك. «بخاری، موللا، شه‌كرت وته‌تی آبی» كبی اسملر برنڭ تاتارلارده بيوك احترامدن صانالديغی معلومدر. باشمه عقل اورنلاشوب مونڭ تيوش سزلگن بلگاچده، كيره‌ك أنيسه‌گه وكيره‌ك طوغان سڭللرمه بولسون، آنی أيتمه‌سكه قطعی اوتونسه‌مده كچكنه‌دن اويره‌نگان عادتلرنی تيزگنه تاشلاووی آغر بولدقندن قای چاغنده أيتوب ييبه‌رگانلرن اوزلريده سيزمی قالغانلردر شول!

جای‌نڭ ايون چيسلاسی ايدی. ياشلكده حسلرم يخشوق تربيه بله‌ن اويانغان وقتلرم بولدقندن كوڭلم هروقت شاعرانه شيلرنی استه‌گانلكدن وتورلی تورلی طبيعت آراسنده بولنونی آرزو قيلغانلقدن. عادتمچه باقچه‌غه‌چغاسم كيلوب كيتدی. چقسه‌م بر اسكاميكه اوستونده قولی بله‌ن ايا گينه تايانوب اوطورا طورغان أنيسه‌نی كوردم.

– أنیسه: نیك بیك موڭـا وطوراسڭ قاناتم؟ دیدم.
باشده بلدرمه‌سکه تله‌سه‌ده هر تورلی آرزو ومقصدلرینه یاردم ایتمك نیتنده بولدقمنی آڭلاتقاچ، اویالغان یوز بله‌نگنه:

– ایرته‌گه‌نڭ برسی کونینه آبیلارمده سیمك، هر کمدطوی* قزلار جییولالار، اوینیلر، کوله‌لر... دیدی.

– جیولسه نی بولغان؟ دیدم.

– شولاین شولایده مینمده قایتاسم کیله شول دیدی.

بیچاره‌نڭ محبتلی کوڭلی بتونله‌ی طوغان آولینه کیتوب یوره‌گی اوزولگانلگی آڭلاشلا ایدی. طوغان واوسکان جیرلرنڭ بر أنیسه ایچونگنه توگل، هر کم ایچونده تاتلی ومحبتلی لذتلر بیرووی معلومدر. آدم نیچاقلی راحتلك وسعادت اچنده بولسه بولسون طوغان ایلندن محروم بولماقیله‌همان برطنلق تابالماس. حسیاتی همان مأیوس قالور.

– آنڭ ایچون نیگه قایغوراسڭ؟ مونه اتکایمدن صورارمزده ایکاو کیتاربز دیدم.

گناهسز فرشته‌م! شولچاقلی شادلاندیکه: اگر تله‌نلسه،

---

*) چواشلرنڭ طویلاری گل سمك وقتنده بولا. ظ. ب.

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

شیکسز آیاغمه سجده قیلاچق حالگه کیلدی. حالبوکه، مین، اوزمده آنی طنچلاندروم بلهن مسعود و بختیار ایدم.

بز بارغانده زورصو بوینده کیك برچیراملکن یاڤاغنه یه‌شلر اویونی باشلانغان ایدی. یورله‌ب چواش قزینك، هه‌مه‌سی بر اصول کییوملن قولغه قول طوتونشوب، باشلارنداغی قایوسینك آق کموش تنکه‌دن، قایوسینك یه‌شل تویمه‌لردن تزوب یاصالغان طاقیه‌لری قویاشقه قارشی یالتراب کوڭلگه بر مهابتلك طولتورالر، اوستلرینه قسقه وتار کولمه‌ك، آیاقلرینه اوزون قونچلی باتینکه‌لر کیگانلری حالده، یوره‌کله‌نوب آطلاو بلن بر آرطقه وبر آلونغه کیلوب یورولری ئالله نیندی بر منتظم عسکرنك مانیوراسن کوز آلدینه کیتوره‌لر، ئه‌لله‌نیندی تاریخی خیاللرغه چومروب بتون تاتارنك یوره‌گی مثالنده بولغان قزان خانلارینك عسکر باشنده یورولرن ایسکه توشوره‌لر ایدی. بو اویونلار بتکاچ، هه‌مه‌سی بر آغزدن، چواش کویلرن بلهن تاتار جرولارن جرولاب بتون صحرانی درلده‌تدیلر. گویه، بتون طبیعت‌ده ایسکی حاللرندن ملی معلوماتلار صاچوب موڭلی تاووشلارن افقلارغه

صاچراتدیلار. بو وقتمینمده بتونتامرلارمده تورکلك۔
تاتارلق حسلری تیبوب، یورهکمنك ایك تیره‌ن
اورونلارندن«ملتم!» دیگانلذتلی برطاوشتیبره‌نورگه
باشلانغان ایدی. تیك باری، بوماطور خورکینه‌تدن
کیسلوب اوتکون طاوشلارینك تأثیراتی وگوزلاویگنه
قالدیکه، مینی: «انیسه‌م سین قایده؟» سوزی بله‌ن
خاتمه‌له‌ندرر‌گه معقول کوردی وخصوصی برلذت بله‌ن
قناعتله‌ندردی. درحقیقتگنه: مینم کوکلمنی اوزمده
آکلاماغان، برتورلی کونچیلك اوطی چلغاغانایدی.
بو وقتده، یه‌ش یگتلری برقریغه تزلشوب، ئلله‌نرسه
کوتکان بر امید بله‌ن، قزلارنی تماشا قیلالار ایدی.
جرلاب بتکاچده، یگتلر، اوزلری‌تله‌گان قزلاری‌بله‌ن
تاقماق أیتشوب اوبشدیلر هم پارلاب پارلاب آول
اچینه آغلا باشلادیلر. مونه مینمده کوکلمه حسد
طومانینك اورنلاشوی‌شونك ایچون‌ایدیکه، أنیسه‌نکده
آرالارینه کومیلووندن قورقه ایدم.

فقط، اول، اوزینه امنیتنی نغوتدی واوشانچنی
آرتدردی. اول، اویونلارنده وجرولارنده، میندن صوراب،

سویگانلگن بلدروب تاقماق ایتکانلن صوڭ، اوبشورگه تله‌سه‌ده، موڭا رضالق کورسه‌تمدی وآنلڭ بله‌ن کیتمه‌دی وآنلڭ بواشنی، میندن اویالغانلقدن وشولایوق بوعادتنی سویمه‌گانلکدن رد ایتکانن مین آچیق بلمیم وبلورگه‌ده تله‌میم. لکن، اول، اوزن صاقلادی ومینده‌گی حسد طومانلرن قودی، مونه میڭا بوبولدی!

«أنیسه‌م سین قایه؟» طاووشن ایشتوبله‌نده‌مینم یانمه کیلوب یتدی. فرشته که‌یم، شوچاقلی ماتور قزارغان یوزینه شوچاقلی سویکملی وزینتلی تیربورتکلری چققان ایدیکه: چواش یگتینڭ آنی، اوبه‌رگه آغزصوزووینه‌مینم بغرلرم صزلا صزلالعنت اوقی وبتون وجودم آنلڭ ایچون اویالا ایدی. آڭلیسزمی؟ بوتیرلرعفت، عفت تیرلری وبوقزارولار اوزینڭ عزت نفس وناموسن صاقلی آلووینه افتخار اوطی بله‌ن قزشیوی ایدی توگلمی؟ درست، چواش یگتینده‌شولایوق قزارا ایدی، لکن اول، اویات تیرلری ووجدان اوطی بله‌ن قزشا وجانا ایدی. فقط، اول، آنی سیزمه‌دی. چونکه، اول، وحشی ایدی، بناءً علیه أنیسه‌نڭ آغزی اوزینه‌لیاقتسز بولغانن آڭلامادی، اوبه‌رگه تله‌دی.

5529

Котор...

بو کون چواشلرنڭ طویلاری بولمادی کیچ هـر چواش اوزینڭ قرندەش ودوستلارن چاقروب صیلاشو بلەن مشغول بولدیلار.

أنیسه بلەن بزده آلارنڭ بر یاقینلارینه صیغه باردق. بز بارغاندە، اوستال تیرەسینه برنیچه قارت ۇقارچق بلەن اوچ قزوایکی یگت اوطورغانلار ایدی. ایو خواجەسی، ایڭ اوّل، زور برطاش صاووت بلەن اوی‌صراسی کیتروب قویدی‌واوزی براستاقان آلوب توبی بلەن اچدیدە، استاقان‌نڭ آغزن قولینـڭ اوچ توبینه صوغوب، قوناقلرغەده صرا اولاشه باشـلادی. استاقان آغزی بلەن اوچ توبینه صوغونـڭ سببی: «سزده شولای قالدرمی اچگز!» دیوگه اشاره ایدکن، میڭا، أنیسه آڭلاتدی.

اچکانده قصتاو وقصتـاتو، تارتقالاش بیك شەب بولدی بیگره کن، اورتاچەیاشنده‌گی برچواشنی، صاچندن تارتاتارتاقصتیلار واوزیده، بیك نازلانوب قصتاتا آلا ایدی. بوچواش شوشی‌یورطنڭ کیەوی بولوب آڭارغه شولای ایتونمك عادتلرندن ایمش.

[illegible]

وبريسى دومبرا اوينى باشلاديلر. اويون باشلانوبله‌ن هركمنى بر سكونت قاپلادى، هم چواش تاتلى خيال درياسينه‌چومدى؛ تيك‌بارى‌موزيقه‌نڭ موڭلى‌صزلويغنه اوى‌اچنده حكم سورمه‌كده ايدى. برقدر اوينالغاندن صوڭ، قارت چواشلار آراسنده عجيب‌درجه‌ده برتورلى اوزگه‌رش‌وحركت طيولا باشلادى. آلار، اوتكان‌عمرلرن كورگان مشقتلرن كوز آلدلارينه قويوب ته‌ملى يه‌شلرى بله‌ن قايغولى كوڭلرن‌جوارغه، آه وتحسرلرن شول اورونغه توگوب قالدررغه طرشالار ايدى.

موزيقه بتكاچ، قزلار بله‌ن‌يگت‌لرنده‌قارا قارشى طوروب جرلاشوباشلاندى. كويلرى آرطق ماطور، طاوشلارى كيسكن بولماسه‌ده موڭلى قيلانولارى، آرطق نچكه كوڭل بله‌ن أرنى أرنى سويگانلرن صاغنولارى وآنى ماقتى ماقتى صزلانولارى كوزلردن‌ايركسز يه‌شلرنى تامدرا، يالقونلى حسلرنى اويغاته ايدى. شولايوق، جرلاوچيلار اوزلريده، كوزلرينه تويولگان يه‌شلرينه بوولوب، جرلاولارندن طيولمى چدى آلماديلار.

جرلارنڭ‌كوبره‌گى‌تاتارچه بولوى، ميڭا، بيگره‌ كده نق تأثير ايتدى. ملى شادلق وافتخار بله‌ن كوزيه‌شم

طاغنده لذتن آرتدردی طنگلاگز ئلی! اوزلرینڭ حاضرگی عادتلرینه بتونله‌ی خلاف بولدقی حالده، باطر کوڭللی چواش یگتلرینڭ آغزلارندن لذت بله‌ن بوریلا بوریلا چقغان:

«آق ایدلنڭ آریاغنده آطلار یوری چابنده»
«قالفاق چوغن چه‌ینه‌ب جلی بیك صاغنغان چاغنده»

جرلاری نینده‌ی تاتارنڭ بغرن اوزمه‌سه، نینده‌ی تاتارنڭ کوکره‌گینه افتخار واوچونو حسلرن صالماس!

بو وقت، بتون ایواچی جلاغانی حالده، أنیسه‌نڭ کوز یه‌شن طیا آلووینه، شولچاقلی قاطی حسلیلگینه صوڭ درجه‌ده تعجب بله‌ن، اوزینڭ حالت روحن یاشره آلووینه وشولچاقلی چداملی بر یوره‌ککه ایه بولا آلووینه، آنی، رحمتلرم بله‌ن تبریك ایتدم. درست، اولده جلاونڭ امثالسز بر لذت، تعریفسز بر بختلیلك ایدکن هم یاغمور صوڭنده یالتراب قویاش چقغان وقتده بتون نباتاتنڭ یاڭا اذواقعه مستغرق بولغانی کبك. جلاغاندن صوڭ کوڭلنڭ معنوی بر ایرکنلك تابقانن بله وشولایوق اولده بچکه‌رگان، آنگده بتون حسیاتی قوزغالغان ایدی. آنڭ حسیاتی

نیلرنی سیزمه‌دی وئه‌لله نیندی نچکه و کوچلی بولغان اویلارینڭ ایك صوڭغی نقطه‌لرندن اوتوب اوتوب کیتمه‌دی صوك! فقط، اول، توزدی واوزینڭ ثباتلیلغن شول اورنده بلدره‌سی وصنیسی کیلدی. تیك، آنڭ، قزارنغان یوزنده قارا صو آقصل بورتکلرنڭ چابر وویغنه، اچندن جانغانن وقانینڭ قزغانن جماعتکه کورسه‌ته ایدی.

ایك آخرده أنیسه‌نیده جرلارغه اوندی باشلادیلار. نهایت، مینم أیتکاچ قبول ایتدی. لکن هیچ بریگت بله‌ن قارشی طورمی اوزیگنه جرلاونی شرط قیلدی. مین، آنڭ، جرلاوینه آرطق دقت قیلمادم. مینم بارلق محبتمنی جلب ایتکان نرسه، آنڭ، بهادرانه کوز قاراوی ایدی. آنڭ، ماطور کوز قاراولاری شولچاقلی توزملیلك واوتکونلك بله‌ن مینم اوستومده أیله‌نه‌لر ایدیکه: گویه «مینم بوقاراولارم سیکا عمرلك برخاطره بولسون!» دیگان توسلی، قلبمنڭ ایك نچکه جیرلرینه کیلوب کیلوب صوغلا قادالا هم ایرکلی ایرکسز اوزن سویدررگه طرشه ایدی. جرلاب بتورگاچ اولده جدامادی، عمومی بولغان لذتدن، آنگده، متلذذ

بولاسی کیلدی، ایلـُك باشمه قولن قویوب تەملی گنه ایتوب جلاب آلدی.

چواشلر، أنیسەنـُك، کیلوب کیتوب یورگان آرادەغنه بو قدرلی اوصتا چواش کویلرن اویرەنووینه تعجب ایتوب سویلیلر ایدی. حسیاتی نچکەرگەن وباخصوص ملتینـُك هرعادتن سویگەن بر کشی ایچون، آنـُك ملی کویلرینه محبت واویرەنووینه درد قویلسه بویله جرلی آلو، فقط، ذکاوت واستعدادقه باشقەده بولو ممکندر. حالبوکه، أنیسەده استعداد بولو اوستینه ملیتده ایس کیتارلك ایدی. ذاتا ملیلـکنی قوّتلەندرو ایچونده، آنـُك موڭلی کویلری واسطه بولا توگلمی؟ «ملت محبتی» بلەن «ملی کویلر»نـُك بربرینه نق تایانچ ویولداش بولولارنده خاطردن چغارماسقه تیوش!

بییو باشلانغاچ هر کمنـُك موڭلیلغی سیرەکلەنه باشلادی. بییولرنده درد یوق وشولایوق روحقه لذت بیررلك بر حضورلقده یوق ایدی.

ایرتەگوسن یەش کیلونلرینـُك کیەویورطینه توشو طوبی باشلاندی. ویەش کیلونلر، اوستلرینه برنچی مرتبه اولەرق «خاتوننلق عالمینه چغو اشارەسی»

بولغان، ایسکی مودا تاتار خاتونلارینڭ ایزووی کبی. تورلی توسده‌گی صیتسالارنی میچ قاپقاچی روشنده أیله‌ندروب طوتقان ایزولی کولمه‌ك کییوب، باشلارینه سولگی اوچی کبی، تورلیچه جبلر بله‌ن چیگولگه‌ن قیورقلارن آرقه‌لارینه صالندرغان تاستار اوراب یورطدن یورطقه یوردیلر. یه‌ش کیلونلر، کرگان بر یورطده اوزلرینڭ خاتونلق عالمینه کردکلرینه تأسف ایته‌لر ایبده‌ش قزلاری بله‌ن باخلله شوب جرلیلار، ایوخواجه‌سی نلڭ خاتونلاری، بولارغه، کموش تنکه بیروب معیشت حقنده تورلیچه وعظلر بیره‌لر ایدی. یاش کیاولرده، اوزلرینڭ، بوکوندن باشلاب عائله تربیه‌سینه آیاق باصدقلارن بلدرو اشاره‌سی ایتوب، کچکنه شاللرنی اورتالاغه قاتلاب قویرغن آرطقه توبان صالندروب بیللرینه به‌یله‌گانلر ایدی.

قز کیته طورغان یورطده آشاو، اچو، جرلاو وبیولر بتکاندن صوڭ، یه‌ش کیلوننی آلوب کیتار ایچون آغاج ترانتاس وآربالارغه، دوغالارینه قلوقوللار به‌یله‌گان، پار وطرویکه آطلار جیگولدی. بووقت ایو

اچنده فریادلار تعریفسز درجه‌ده کوتارلگان ایدی.
نهایت، کیلوننی آلداغی ترانتاسقه‌چغاروب باصدردیلار
کیلون، شول باصقان کوینچه، اوستینه‌زور بر آق چارشاو
یابنوب، اوزینک، شول یورطده‌ا وسوون، یاشلك کونلرینك
تاتلیلغن، ایبده‌ش قزلاری بله‌ن اویناولارن صاغنوب،
اتکلری وطوغـان آولی بله‌ن باخلله‌شوب، کیله‌چـك
معیشتلرن ایسکه‌روب أرنی أرنی جرلارغه طوتوندی.
بو کیلون، کیـاو اویینه باروب جیتکانچه شول کوینچه
باراچق ایکان.

طوینی بتروب قایتقانده، أنیسه‌نك بتون حرکتلری
آلوشنغانلغی، باشقارغانلغی بلوندی. اول، مونـدن
صوڭ، اوزون اوزون اویلارغه باطوچان، ایسکه‌رمه‌سدن
آغر آغر صولاوچـان بولدی، بعضا، برگه سیزدرمـی
جلابده آلغالی ایدی بوغای.. . بلمیم، یوقسه اولده
یه‌شلك عالمندن چغوون ایسکه‌ره ایدی.

بوکوزنی أتکه‌یلر مینی، اوقورغه چیتکه ایلته‌چك
بولدیلار. مینم کیتوومه ‹انیسه‹ آرطق قایغورا باشلادی.
و: «سین کیتکاچ، مین. نیچك طوررمن ایکان، آرطق
صاغنمام میکان؟ امتحان بتکاچوك قایت ته‌تی آبی

جه‌می!» دیب موینمه آصلنوب جلی ایدی. فقط، نیچاقلی سیزدرمه‌سکه طرشصاده، اول-مینی سویه‌ایدی وچندن سویوله ایدم. یوق! صبی چاقده‌غی سویوبله‌ن توگل. باشقه‌چه سویه ایدی...

جای کونی ، مکتبلرده اوقو طوقتالغاچ، تعطیل کونلرن هر جلنی باری بر آیغنه آولده اوتکارسه‌مده، صوڭغی جلنی اوقی طورغان مکتبمنی بتورگه‌چ، کوزن اورنغه کروب خدمت ایتارگه طوغری کیلگانلکدن، صوڭغی جایمنی صاف وایرکن هوالی صو بویلارنده یوروب اوتکارمك ایچون آولغه قایتقان ایدم. آولمزده زور بر صو بوینده، تیره یانی کیلك بولونلق، قویی آغاچلقلار بله‌ن چرنالغان بولوب، کیوك قاز، کیوك اورده‌ك، طورنا کبی قوشلارنڭ هربری موجود بولدقندن، بو جای مینم ایچون بیك کوڭللی بولدی. خصوصا اییون، اییول چیصلالرنده، کوبره‌ك کوننڭ ساعتلرن بر یالغزم، باشمه هیچ بر تورلی دنیا اوین کرتمی کیلك صحرالارده، اورمانلارده، صو بویلارنده بالق طوتو، قوش آطو کبیلر بله‌ن یوروب اوتکاردم. حتی

قایو برچاقلارده کیچنده ایوگه قایتمی آغاچلقلار آراسنده، تونگی ماطور هوانی ایسنه‌ب یوقلی ایدم. بو وقتلرنی، کوڭلگه ئه‌لله نیندی غریب غریب اویلار، قلبلرنی صزلاندره طورغان خاطره‌لر، مینی، ایرکلی ایرکسز استیلاغه طرشالار ایدی. تیك غیرتلی کیك کوکره‌گم ییگلمه‌سکه طرشدی، مینی آلاردن صاقلادی. انیسه‌نڭ معنوی هدیه‌سی بولغان بر بورتك یه‌شی‌نڭ اورمان آراسنده‌غی اوصاق یافراغی اوستینه تامووی کوز آلدمه کیله ایدی؛ آنڭ، بو هدیه‌سینه قارشولامق ایچون، مینمده لذتلی بورتگمنی تەگەرتمك بولا ایدی. آغاچ یافراقلاری آراسندن کورنوب طورغان کموش آی، گویا، بورتگمنڭ تختی ایتمك ایچون جیرده‌گی اوصاق یافراغن ازله‌رگه بر فانار بولا ایدی. فقط، مونده تامغان یه‌ش، أنیسه‌نڭ هدیه‌سینه قارشو هدیه بولا آلا ایدیمو؟ یوق، بولا آلمی ایدی! چونکه مونده انیسه یوق ایدی. بناءً علیه تامی ایدی..

بو قایتوومده، أنیسه یاخشوق یابقغان، سلامتلگی‌ده چاغراق ایدی. مینم بله‌ن کورشکانده بتون وجودی‌تتری،

ایرنلری قالتری و: «مینی برازده قزغانمیسگمنی!»
دیگان توسلی سلکونه، گویا، صالقوننگ اوشیگان کبک
بولوب قزل ایرنلری اوستینه آقصل کوگارولر چابرا
ایدیکه: حقیقتاده، آننگ، یانغان قانی کینه‌تدن
صالقونلانوب طوگوب کیتکانلکدن اوزاوزینه وجودن
تتسوندره ایدی. آننگ کوگلی فرشته‌له‌نگان-صافلانغان
ایدی. بناءً علیه صافلق بله‌ن طولغان کوکره‌گنده
اورتون سر یورتونی سویمی، اچنده‌گی زور قایغوسن،
اورتون بر کویدرگچ بارلغن میندن باشقه طورووی
قیون بولغانلغن صاقلی آلمی سیزدررگه وآگلاتورغه
طرشا ایدی. فقط، اول؛ قایتوومه شادلانغانلغن نیچک
ایتوب تعریف قیلورغه آبدرادی، آنی اوزیده
آگلاماغان بر تورلی قبضیت ودهشتلی بر حسننگ
مغلوبیتی قاپلادی. تتسوندی، تتره‌دی، تیک: «صاغندم»
سوزنگنه تل اوچوندن أیته آلدی. بو، بر سوز ایدی.
اما کوب معنالارنی آگلاتدی.

لکن، مین بوقایتوومنگ اوزمنی أنیسه‌گه قاتناشودن
ممکن قدرلی طیارغه وآننگ یالقونلی سوزلرن ایشتمه‌سکه
قطعی قرار بیرگان ایدم. درست! مین أنیسه بله‌ن

سویله‌شوب اولترورغه کوڭلمدن تلی ایدم، آنی بتون
کشیدن وبتون مخلوقات‌دن آلغی صفقه باصدروب‌سویه
ایدم. لکن آنڭ، هر سوزندن کویدرگچ بر قوّتلی
یالقون،هر قاراوندن‌موڭلی بر تیلمر واثری تابغانلقمدن
کوڭلمه زور بر طنچسزلق حاصل بولوب هیچ بر اشمنی
باشدن آیاق اشله‌ب‌چغا آلماسلق بولا ایدم . اوقورغه
کیتکان وقتلرمده‌ده، آنڭ ، کورشکانده‌گی عاجزانه
قیلانولری، اوتکون قاراولاری یوره‌گمه اوق بولوب
قادالا، قش بویی بغرمده بر تویون بولوب طورا
ایدی، که: شولارنی اویلی‌اویلی. قزغانه قزغانه‌اقوومه
بیك.کوب کیمچیلك کیتوره ایدم. بعض وقتلرنی
راحتله‌نوب لذت بله‌ن اوقوب اوطورغانده ، کینه‌تدن
سویکلی‌سڭللرم، بیگره که‌ده‌محبتلی أنیسه‌م ایسمه توشوب
آلارنڭ مینی‌صاغنولرن مینی نیچك سویولرن‌اویلاب
اوزون اوزون خیاللاربله‌ن شغلله‌نه‌ایدی. تیك باری
آلارنی سویوومه، کیله‌چکده‌ده آلارنی تاشلاماومه‌امیدلی
افتخارم قوزغالوب وشول افتخارنی وجودکه چغارر
ایچون، آلار بله‌ن‌عمرلك برگه بولورایچون‌اوقوب‌کشی
بولوومه کیره‌ککن آڭلابغنه‌اوقوغه یا ڭادن یابشاایدم،

ضررلی خیاللرنی ییمره ایدم. لکن أنیسه بلەن سگلّلرمه بولغان ایکی تورلی محبت‌نڭ آیورمالاری وقاتناشوده‌تأثیرلری نیچك ایکانن آڭلاغان‌وتوشونگانده، سگلّلرمه قاتناشوده برقدرلی فائده‌ده تابا ایدم.

مونه شونڭ ایچونده، خصوصی‌اوله‌رق، أنیسه‌گه قاتناشوب، آنڭ، حسرتی بلەن عزیز روحمنی عذابلی عذابلی کشیلەکدن چغاچغمنی اویلاب، آنڭ، موڭلی سوزلرن ایشتودن قلاغمنی صاقلارغه، ممکن قدر آنارغه قاتناشودن اوزمنی طیارغه بولدم، بیگره‌کده آنلردن «سویه‌م!» کلمهٔ مقدسه‌سن ایشتودن قورقا ایدم. لکن، ایبول چیصلاسی اوتکاچ، شفقتلی انکامنڭ:

«ایندی بلاقایم! طاغنده کیته‌ر چاقلارڭ جیتوب کیله، ایکاوگنه برگه بر مینوتده راحتله‌نوب سویله‌شه آلمادق؛ سگلّلرگده بیك صاغنغانلار، طوغان آغالاری بلەن اولتروشاصیلاری کیله. کوره‌سڭ، أنیسه‌نڭده سلامتلگی یوق، حتی ئولم توشه گنده یاتا. اوله‌هر وقت: « ته‌تی آبینی برده ایرکنلاب کورمی قالام

مین ئوله‌رمنده . . . برگه اویناب ئوسکه‌ن‌گه مین آنی اوز آبییمدن آرطق کوره‌م ، هر وقتده آنی صاغنام شول! لکن اولغنه، مینم یانمه بیك سیره‌ك کیله کیلسه‌ده تیك: «ایسه‌نموسز؟» دیبگنه کیته. ئه مینم راحتله‌نوب سویله‌شه‌سم کیله،» دیب اوزوله. آنکده یانینه باروب اوطورغالا ، کوگلن تاب. چواش قزی بولسه‌ده، اوز قزمز کبك یاراتوب طوردق، کچنه‌دن تربیه‌له‌ب اوسدردك . اوزیده بیك تربیه‌لی بولوب ییتوشدی، عفتسزلگن هم بلدرمه‌دی.. ئه‌لله اوغلوم صوبویلارنده یورووك یتارمی!» دیه آنالق محبتی بله‌ن بیرگان مصلحتی‌گنه، مینی بو فکردن بر آز آلشنورغه مجبور ایتدی. أنیسه‌گه بولغان محبت وآنك جاذبیت قوّتی اوستینه انکامنك نصیحتی طاغنده بر کوچلی رابطه بولدیکه، آنارغه یاکادن مفتونیت‌سیزه باشلادم.

بولونلقلارده کوب یورودن‌طییولدم.

أنکایمنك ، أنیسه حقنده سویله‌گان سوزلری میگا بیك نق تأثیر ایتدی. آنی‌قزغانوب بتون‌بغرم صزلاندی. گویا، آناردن قاچوومنی طوپاصلق وانسانیتسزلك ایتوب حس قیلا باشلادم. اول مینی

سویه، فقط، آڭلاتودن محرومه! مین هم آنی سویه‌م، اما، بلدرمیم... شولای بولغاچ بو، ایکمزگه‌ده کوچله‌ب جبر ایتو توگلمی! بر برینه آچیق آڭلاشلودن عاجز بولغان ایکی محبت وبربرینه یاقن بولغان بو ایکی سر، تیك مینم کوچله‌نوب آرقلی توشووم بله‌نگنه بر برینه صالشودن طوقتالا آلورلار میکان: صوك! کاشکه، مین، وجودی بولماغان ئه‌لله‌نی چاقلی نرسه‌لرنی جیر یوزینه چغارا آلغان ومیدانغه چغارغه عاجز بولغان ئه‌لله‌نیچاقلی حقیقتلرنی یوللارینه‌صالورغه کوچی جیتکه‌ن «محبت» نڭ بتون دنیانی در سلکوته آلغان، چوبلرنی طاو، طاولارنی چوب یاصارغه کوچندن کیلگان «سویو» نڭ بوعالمده سلطنت‌سوروونه اعتقاد ایتکان بولسه‌م ایدی البت بویله بیهوده‌لکلر قیلماغان بولور ایدم. مونه، بو کون مینم ایسکی اعتقادلارم توبدن ییمرلدی، چونکه محبت قوّتی مینی جیڭدی فقط مین حاضر احمق ایدم، آنی اورنده سیزدم.

بو طوپاصلقلارم ایچون طاغنده نغراق جاندم، أنیسه‌نڭ قولن قصوب عفواوتنه‌سم، کوڭلن تاباسم کیلدی. ذاتا، شولای ایته‌رگه بورچلیده ایدم.

بردن برگه، أنیسه‌نڭ مینم حقده بولغان صاف احترام‌لاری، طوغریلقلی محبتی ایسمه توشدی. آنڭ بتون صورتی کوز آلدمه کیلوب موڭلی کوز قاراشلری، اوپکه‌لی ایرنلری، مینی اوزینه تارته باشلادی. ممکن قدرلی «سویه‌م!» سوزلرن ایشتمه‌و، ایشوتسه‌مده آنی طنچلاندرواول اشنڭ بولمایاچغن توشندرو نیتی بله‌ن اوزمنی اوزم طوته آلماسلق درجه‌ده اویاتلی وعیبلی بر قاوشاو آراسنده أنیسه‌نڭ یانینه باردم. یاننده هیچ بر کم یوق. ایده‌ن اوستونده‌گی کرپه (ماتراص)غه توشه‌لگه‌ن آق منده‌ر، آق پروستینا اوستینه ایکی قولن کوکره گینه قویوب یوغاریغه قاراغان کوینچه یاتا، فکری ئه‌لله نینده‌ی تیره‌ن اویلار دریاسنده یوزه، اوزون قارا کربکلری، قوتسزلنگان کوز قاباقلاریده آغر وتله‌رتله‌مسکنه سلکونه‌لر وکوزی اوستینه‌یغلالر ایدی. زه‌نگه‌ر صوآق توسکه کرگان ایتسز بله‌کلرنده‌گی نچکه نچکه تامرلارینڭ‌ده خیالی‌واوزینه بلدرمیگنه أ کرتن سلکنولری، گویاه آنی قزغانالر ومشقتلته‌سیلری کیامی ایدی.

یانینه قویغان طوزلی قویار وپشکان بالترغان

كبى نرسه‌لرنى كورگاچده، آورو سگليسى يانينه آغاسى‌نلڭ‌ده كيلوب ملى هديه‌لر تقديم ايتكانلگن آڭلادم.

أنيسه مين‌كيلگاننى سيزمه‌دى. چونكه ، آنى ، يالقونلى اوى آرطق استيلا قيلغان‌ايديكه‌چيگه تامرلرينڭ كينه‌تدن سيكروب‌سيكروب كيتوندن، قانينڭ‌قزووى نى درجه‌ده ايدكن بلوب بولا ايدى. هيچ بر سوز اونده‌شمى يانده بر قدر اوطوروب طوردم. بر آزدن صوڭ، ئلله نرسه‌دن قورقغان كبك سيسكانوب كيتديده اوزون ايتدروب بر صولادى وصوزوبقنه بر تورلى آوور، لكن جدى‌واوتكون‌برطاوش‌بله‌ن: «كويدره‌له!» ديه ايكى قولن ايكى ياغينه صالدى. چدى آلمادم، أكرتنگنه صول قولندن طوتدم و:

— نيگه بيك حسرتله‌نه‌سز انيسه‌م؟ ديدم.

أ مينم بوسوزمنى‌ايشتو بله‌ن‌بتون ته‌نلرى درلدى نسونه باشلادى. باشن‌مينم ياغمه أيلندرديده، آچى وپكه‌لى بر قاراو بلان يوزمه قاراب:

— ايسه نموسز ته‌تى آبى؟ سوزن قالتراغان طاوش له‌نگنه أيته آلدى.

— بز حاضرگه سلامت ألی . لکن سزنڭ سلامتلك یوغراق کبی کورنه. مین، سزنڭ حالگزنی بلورگه کیله آلماووم بلەن بیك زور عیبلیمن، دیدم.

ضعیف وحالسزلەنگان کوزلری ، میڭا قاراب طورووندە دوام ایتە وبرەر سوز أیتورگه تلەبدە کوڭلی بلەن تارتوشقانلغی یاخود کوچ جیارغه طروشقانلغی ایرنلرینڭ بر آچلورغه تلەبدە طاغن یا بلووندن آڭلاشلا ایدی. قوللاری بلەن مینم قولمنی طوتدی. لکن نیچاقلی قصارغه تلەسەدە حالسزلگی مأیوس قالدردی، آوور بر اڭغراشقاندن صوڭ:

— آبییم اوروشماساڭز، سزگه برەر سوز ایتورایدم.

— أیت بغرم، ایت! آنڭ ایچون نیگه آچولانیم بلکه قوانورمن، دیدم.

— مین بیت چواش قزی . ئه . . .

سوزینڭ صوڭن کوزلرندن ایرکسز تەگەرەگی یەشینه قارلوب أیته آلمادی . محرومیت ومأیوسیتن بارلغن بلدرگان یوزینڭ قرازووی طورغان صایرن آرتاوآرتقان صاین یاڭاقلری ماطورلانوب،مینم کوڭلمه اختیارسز محبت نورلارن سیبه وآلدارغه طریشا ایدی

«ئه . . .» سوزینك صوڭن بلورگه نیچاقلی طریشصام‌ده باشمدن بر طوقتاوسز یالغاولار کیچرسومده کوڭلمنی قناعتلندره آلمادم. نهایت : «سوزگزنك آخرن‌کوته‌م بغرم» دیه صورارغه باطرچیلق قیلدم.

یانینه صالوب قویغان تاقیه‌سن قولینه آلدی‌و:

— مین چواش قزی . مونی بز چواش قزلاری کییه‌مز. ئه سز آنی یاراتمیسز وشولایوق آنی کیگان کشیسنده یاراتمی طورغانسز» دیه سوزگه باشلادی. لکن، آنك بوسوزلری میڭا اوخشامادی. آرطق‌کیفم کیتدکدن اوزمده سیزه آلمی آچولانغان ره‌وشده‌ره‌ك :

— أنیسه! مین سزدن بوسوزلرنی امیدایتمه‌گان ایدم. سین بیش یه‌شندن باشلاب اون سیگزگه چاقلی بزده تربیه‌له‌نوب اوسدك. بزگه بولغان آرداق سیڭاده بولدی. بروقتده سیڭا، بو کیوملرك ایچون چیت‌سوز أیتوچمز بولدیمو یاخود سینی « چواش قزی » دیب کیمستوچی بولدیمو؟ البت یوقدر بیت!» دیدم.

— آبییم! سز، مینم سوزلرمنی بتونله‌ی‌یالغش آڭلاب‌کیفگزنی قردگز. مین‌سزده کورگه‌ن تربیه‌لرمنی نیچك‌ایتوبده تقدیرگه عاجزمن. لکن... آنی... سزگه

نیچك ایتوب آڭلاتورغه‌ده بازنا آلمیم... مینی بیت آغام، ترلدم ایسه، بر چواش یکتینه کیاوگه بیررگه یوری...

— بو سوزگزدن. یوغاریده بولغان جمله‌لرگزگه موافق بر معناده آڭلی آلمادم جانم!

— مینم شول مونلن برده کیته‌سم کیلمی.

— کیلمه‌سه بر آز صبر ایته‌رگه ممکن. آغاڭده عادتگزنی بوزوب سینی ایرکسز بیرمه‌س. ئه‌لی سزنڭ کیاوایچون آشغر وقتگزده ییتمه‌گان.

— شولایده... مینم بتونلایوك.

— برده کیاوگه کیتمه‌سکه‌می؟

— توگل، سزدن...

— یه مونڭ تاقیه‌گه‌نی مناسبتی بار؟

موڭا جواب بیرمه‌دی. فقط قولمنی قصارغه‌تله‌ب کوچله‌نسه‌ده، حالسزلگندن اویالوب تیك قزارندی. لکن، آنڭ، بوقول قصارغه‌تله‌وی اوزینڭ اچ سرلرن تمام آڭلاتدیکه: درستنگنه أیتکانده، مینی سویوونی بلدررگه طرشقانلغن سیزدم تیك بیچاره تلی بله‌نگنه آڭلاتا آلمی ایدی.

أی بتون جهانغه سلطنت سورگەن محبت! سین نیقدرده کوچلی ومتفونیتلی سلك! أنیسه یانینه کرگاندەمین، سینك حقگده توگل اوزم سوز باشلاو بلکەده آناردن ایشتودن صاقلانورغه بولغان ایدم توگلمی؟ مونه سین مینم شول وعدەمنی چلپره کیتوردك واوز اوزمه اوشانچنی بتوردك! سینك قوّتلی تأثیرك اوز اوزمنی طیا آلودن عاجز قالدردی. آنك، سویووی حقنده کوگلمه خطور ایتکان ظنمنی اوزندن تصدیق ایتدرگه، محبت یالقونی بلەن چرنالغان دهشتلی، «سویەم!» سوزن ایتوب لندتلەنورگه تلەدم:

— بغرم أنیسەم! سزنك هر وقتده بر تورلی اوی بلەن تالچقغانگزنی ومحبت بلاسی بلەن خستەلانغانگزنی سیزەم. طوغروسنغنه أیتو ممکن بولماسمی، سز کمنیده بولسه سویمیسزمی؟ دیدم.

مینم بو سوزلرمدن حقیقت حالنی آگلاغانمنی سیزدی بولورغه کیرەك، هیچ بر جوابسز، کوزلری بلەن ملایمغنه سوزلرمنی تصدیق ایتکان کبی مینم یوزمه قارادی. مینمده کوزلرم کینەتدن آنك کوزلرینه جذب قیلنادی، کوزلرمز بر برینه نق، اوچراشدیلار.

مسکینکه‌یم ، بار قوّتی بله‌ن جیگولمه‌سکه طرشا ایدی ، لکن جیگولدی. بردن برگه یومشاروب کوز قاباقلاری صالوندی. کوزندن ته‌گه‌ره‌گه‌ن یه‌ش بورتکلری. یاڠاقلارن یاخشوق چلاتقان ایدی. قول یاولغمنی آلوب سورتورگه تله‌دم. لکی آرطق قزغانلقمدن، مینمده کوز یه‌شلرم بره‌ر بره‌ر ته‌گه‌ره‌رگه باشلادی. نهایت . بر بورتگی آنڭ بیتینه‌ده تامدی . ایکی محبتنی بر برینه باغلارغه سبب بولغان کوز یه‌شلرمز برگه قوشولدی. فرشته‌که‌یم! عمر بوینچه ایرشه آلماغان ئه‌لله نیندی زور امیدلری وجودکه چقغان کبك قوللارن یومارلادیده، کوز قاباقلارن وقار بله‌نگنه کوتاردی و:

— یه‌شگز بیگره‌کده یالقونلی ایکان . . . محبت یالقونلارینه اوخشی!» دیدی.

اوزاقغه بارمادی ، کوز قاباقلاری قایتادن سوندی. چونکه، اول، طبیعی بولغان قوّت بله‌ن‌توگل محبت قوّتی بله‌ن کوته‌رلگان ایدی هم محبت قوّتی‌نڭ تله‌وی بله‌ن سوندیده. لکن طاغنده‌بره‌ر نرسه‌أیتورگه تله‌ب تالمرن قیملداتسه‌ده بولدرا آلمادی. حالسزلك وحرکتسزلك باصدی.

«اللهی! بو گناهسز صاف فرشته‌گننگ نیچه سنه‌لردن بیرلی جانوب وقانـلارن قزدروب یورگان امیدلرینگ آچلو، طاو تویه‌گان درجه‌ده تحملسز بولغان اچنده‌گی سرلرینگ صاچلو ساعتلرن بوچاقلی قورقنچلی وبوچاقلی یوره‌ك‌یارغچ ایتوب خلق‌قیلووك البته اوزگننگ بز آگلی آلماغان برحکمتگه باغلانمشدر. مونده البته بر سر الهی‌یگ باردر.

اول بیچاره‌وعاجزه‌نگ صباوتدن چقماغان دردلی‌وباطر کوگلی نیچاقلی جاندی ونیچاقلی طالقوندی ایسه، مونی البته اوزگ بلگوچیسگ! تیك آنگ امیدلری وجودکه چقغان وئاله نی‌قدر وقتلردن بیرلی آبدراب یورگان و آگلاشلماغان عشقی سرلری آگلاشلغان، «دنیاده آناردن باشقه یاشاو حرام بولسون!» دیگان سویکلیسینه هدیه قیلونغان بومینوتلار، بزنگچه‌شادلقلی مینوتلار بولووی امید ایتولگانی حالده بالعکس کوز آچا آلماسلق قورقنچلی طومانلار اچنده بولغانووی حقسز مکافات بولورغه اوخشی توگلمی‌ایکان!

یارب! بوفرشته‌گه بوچاقلی یالقونلارنی صالوچی سینگ رحمت واراده‌گ ایکانن بیك یخشی بله‌من‌هم‌مین،

آنی، نیچاقلی سویسەم سیگا تایانلم، صوڭینڭ خیرلی بولوون سیندن امید ایتدم، سینڭ موندی کوب بندەلرگە بیرمەگان بهاسز هدیەڭنڭ، اوزم کبی اورنلی صاقلی آلماغان، قدر وقیمتنی بلمەگان بر کشیدە بولووینا غنە تیك رضا بولـوب بتە آلمیم. شوڭا کورەدە بو ایـکی سویشونڭ آخریدە شادلقلی بولوبوق چغار، دیـب اوشانە آلمیم.

الهی! اوزڭ بلەسڭ وکورەسڭ بو گناەسز آق تەن، بو بر طوتارغە قوللار اویالغان یومشاق قوللار، وقتی بـلەن ئالە نیچاقلی جانلارنی طوتقون ایتارگـە حالندن کیلـگان بواوتلی قارا کوزلر، بتون دنیایاقوتلاری بلەن رقابت ایتوشورلك بو قدرلی ایرنلر حاضرنـدە محبت یالقونلاری آستوندە ایزلوب قاراطوفراق آستوندن بوتالورغە حاضرلەنگانلر توگلمی؟ سین مونی کورەسڭ ومینم گناهلی کوڭلمنڭ شوملغی ایکانندە بلەسـڭ، الهی! اوزڭنڭ رحمتڭ بلەن بو فرشتەڭنڭ کوڭلینە عفو وشفقت نورلاری صاچسانە: مین آنڭ قاشندە سجدەلرم بلەن عفو صورارغە حاضرمن!»

شوشی سوزلرمنی سویلی سویلی، مین، آنـڭ

قولندن طوتدم. فقط، آنارده تل آچوب سویله‌رلك قوّت قالماغان ایدی. سقرانغان طاوشلارمه أنکامده کردی. اولده‌بر نیچه مرتبه‌لر انده‌شسه‌ده‌جواب بیرمه‌گاچ، «ئوله‌بوغای آخرسی» دیب بوولوب بوولوب جلارغه طوتوندی. سگللرمده کردیلر، آلارغه‌ده جوابسز.

بایتاق وقتلردن صوك فیلدشرده آلوب کیله آلغانلار. اول، تیزدن آنغه کیلو امیدی بارلغن‌سویله‌ب انکالرمه تسلیه بیروب کیتکان. اما مین بارا طورا یارطیلاش ایسرك حالنه کیلگان، هیچ بر تورلیده تدبیرگه کیله آلمی برنقطه‌غه قاراب قاطقان ایدم. شهبه یوقدرکه، مینده ایکنچی أنیسه بولور ایدم، تیلك‌تون‌اورتالارنده، آنك تلگه کیلووندن خبر بیرگاچکنه اوزمنی اوزم آنگلی آلو درجه‌سینه کیلدم، باشمه فکر جییا آلدم. مین کرگان چاغنده یوغاریغه قاراب حرکتسز یاتا ایدی. برآز طورغاچ میکا ئه‌یله‌نوب قارادیده:

— سویه‌م شول آبی، لکن اوزمنك سویولوویمه اوشانه آلمیم، دیدی.

بیچاره‌که‌یم! اول، حاضرده شول الکگی مصاحبه‌مز، دیب ظن قیلا ایدی. سوزنی اوزاقغه سبارسه‌ءِ طاغننده

ئلله‌نی بولوونلن قورقوب:

— قایغرما جانم سزنیده سویه‌رلر، دیدم.

گناهسز فرشتم! شولچاقلی شادلاندیکه: گویا، «مینده بیت سینی سویه‌م» جمله‌سی ایشوتکه‌ن توسلی بولدی. آق تشلری اوستونده آلصوقزل ایرنلرینك مسروریت بله‌ن حرکتله‌نووی آنارغه بولغان محبتمنی یاڭادن یاڭارتدی. سویو لذتلرینك ایك صوڭغی الوشلری مینم کوکره‌گمه مونه شول وقتده اورنلاشدی.

آۋغوست چیسلاسی‌نلڭ اون‌بیشلری قزوکونلرنلڭ بری ایدی. بو وقت أنیسه‌ده یاخشوق سلامتله‌نگان کوڭلنده براميد نوری بارلغن سیزه باشلاغان ایدی. کیته‌ر کونلرم یقینلاشدیغندن ایکاو برگه ایرکنله‌ب سویله‌شوب قالمق ایچون صحراده وصو بویلارنده یورر گه تله‌دك. آنلڭ بله‌ن چغوب یوروومه، أنیسه‌نلڭ نیچاقلی شادلانغانن بیانغه عاجزمن. چقدق. بولوننڭ ماطورلغی - شاعرانه‌لگی بزنلڭ یاش کوڭللرمزنی ئلله قایلرغه اوچوندرا، آرامزده کیچکه‌ن عاشقانه سوزلر، بربرمزگه، گویا آغاچلقلرده صایراغان قوشلرغه رقابت ایته‌ر ایچون نچکه‌رگاندن نچکه‌ره، تاتلیلانغاندن تاتلیلانا،

روحمزغه ایرکن برحیات وجودمزگه دهشتلی برحرکت بیره ایدی . نهایت آغاچلقلر آراسندن اوتوب قوریلقغه چاقلی کیتمه‌ك ، صویاقه‌سینه - یارینه بارب اوطورمق آرزوسنده ایدکمزنی بربرمزگه بیان‌ایتوشدك وتار بر صوقماق اوستوندن یولمزنی آلدنلاتدق . آنك بله‌ن بوروشده صحراده یورومزنی ایسکی زمان شاعر کتوچیلرینك یوروشلرینه اوخشاتدم . بلمیم حقسزمی ایدم ؟ ! بربرمزنی سویه ایدك . عشقمزغه شاعرانه بر تسلی تاپماق ایچون اکرتنگنه صایراغان قوشلارنك طاوشلرینی طڭلاب بارا ایدك .

گرچه ، بووقت آڭلارغه جوابمز یوق ایدیسه‌ده ، لکن ، آنلارنك نغمات عاشقانه‌سینی قلبلرمز ساکتانه اجرا ایده ایدی .

زور بر صونك یانینه جیتکاچ ، برتورلی طنلقنك کوله‌گه‌سی نه صیونوب یان یانغه طوردق . بوروشلی گوزل بر صحرا چیتنده حر - ایرکن وسربستلك بله‌ن طورومز قلبلرمزنی شادلق نورلاری بله‌ن یاقت[illegible] ایدی . فقط بر سوز بولسون سویله‌شورگه . [illegible] قالدق ، جرئت ایته آلمادق . تیره یاغ[illegible]

یافراقلاری بلەن توشەلگان صونكسا كتانەوخیالپرورانە آغوونی قاراب طورو بلەن تیك مشغول ایدك. انیسەنك كوزلری قاراماقدە صولارنك آغووینی تعقیب ایدەرك طالوب كیتمش ایدی. مینم كوزلرم آنك یوزینە توشدی، آنی تاماشا قیلورغە باشلادی. شول زماندە آنی ایسكی یونان ماطورلارینە اوخشاتدم، آنلارچاقلی روح پرورتابدم. آنی طاغندە نغراق سویدم.

بردن برگە ذهنینە بر نرسە توشدی: یاق یاغینە كوز یورتدكدن صوك ایكی چەچكە صایلاب آلدیدەصو اوستینە آطدی. چەچكەلر بر مدت آرالارندە بولغان مسافەنی صاقلاغاندن صوك، صونلر دولقونلاری اوستونە یومارلانە آیرولدیلار. فقط بر آزدن صوك ایكی مفتون عاشق كبی بر برینك آغوشینە آطلدیلار. شولچاغندە، أنیسەنك كوزلرندە نیچاقلی عاشقانە معنالار طویە ایدم! بر برمزگە بر آز مترددانەقاراشدق، صوكرە غریب بر مقناطیسیت ایرونلرمزنی بر برینە ...ب: «مین سینی سویەم!» طاوشلاری بلەن لذتلی ...گە مجبور ایتماسونمی!

... یاغمزدە بولغان قوشلار، بو ایك ایلك

اوبشوومزنی تسعید ، منگوگه سویوشمك عهدلرینی تحقیق، حقلی محبتلرمزنی تبریك ایچون صایراشورغه باشلاغانلار ایدی.

بو مینوت مینم حیاتمده بولغان محبت تارتوشلاری دورینه ایك برنچی مرتبه آیاق باصووم ایدی. وجدانم کیلاچکده قیلا طورغان گناهلاری ایچون حاضرده نوك عذاب چیگه باشلادی. چونکه، اول، اوشبو اوبشو وعده سنده چقغان: «سویه م!» سوزندن تانوب اوزینه خلاف کیلگان کوگل بلهن بر کون تارتوشاچاغن سیزه ایدی. انیسه ایسه یوزندن اوشلنچلی شادلق نورلاری سیرپته، قوش طوتقان آوچی کبك، روحانی بولغان بو عهدکه اوچونا ایدی.

فقط محبت گیپناتیزماسی بلهن «سویو» سوزن چغاروب مین نیچاقلی آلدانسام، شولایوق اولده آغاج آطقه آطلانغان صبی کبی، بو سوزگه سیزمیده آلدانغان ایدی. اول، شادلغندن قچقروب جرلاغان چاغنده، مینم اوکنو بلهن تامغان یه شلرم، آگا، مونی بر قدر آگلاتدی بولورغه کیره ك کینه تدن جرلاووندن طوقتادیده کوزمه اراد ی وایته گمه باشن قویوب، گویا، اوتکانده سویله ب

اوزغان جمله‌گه جواب بیرگان توسلی ایتوب:

— درست، درست! بزنلك آرامزنی اول آیورسه آیورا آلا» دیدیده، جیرده یاطا طورغان بر طبیعت‌که آغرنرسه‌نی سبروب طاشلارغه تله‌گان توسلی ایتوب، تارلانو وآچو بله‌ن قولن کوکره گینه صیپادی.

— بزنی صوك‌نرسه آیورا آلاچق جانم؟ حالبوکه، دنیاده‌روحانی قانون ایچون محبتدن‌ده قوّتلی حاکم یوقدر. ◦

مینم بوسوزلرم آنارغه، کوبدن‌دن بیرلوچیشارگه میسر بولماغان توینن چیشارگه وآثلاتورغه موفق بولماغان شبهه‌سن آثلاتورغه وسویله‌رگه وقتلی بریول بولدی. چونکه، آنلك حاضرنده زور بر تایانچی بار ایدیکه،اولده: ایکی «سویه‌م» سوزینلك برگه قوشلوی ایدی. طنچ وباطر کوڭل بله‌ن جدی روشده سوزگه باشلادی:

— أییو! مین شول أیکی آرانی آیوررغه سبب بولا طورغان نرسه‌نی سبروب طاشلارغه نرسه ازله‌گه‌نده، سین بیك اونکون برقورال تقدیم ایتمه‌کچی بولدلك. درست، اول بیك قوتلی، اما «روح (ملیت)» آناردنده قوتلی توگلمیکان! أیتیك ئه‌لی: سین تاتارلقغه، میر

چواشلقغه آرت بيره آلورمزمی؟

أنيسه سوزن سويلەب بتوره آلمادی، كينەتلن ايرنلری سلكونه وتلی طوتلوغه باشلادی چايا كوزلرن بر آری بر بيری يورتكاندن صوڭ، آغاچلقلار آراسندن آغاسی نلڭ برگه تابان آطلاب كيلووی كورنگانن قورقغان طاووش بلەنگنه بيان ايتدی آنی هيچ بر وقتده موندا غی چاقلی قاوشاو آلغانی يوق ايدی. آغاسی كيلوب جيتكانن ايكمزده طشدن هيچ بر حركتسز واچدن صبرسزلق بلەن كوته ايدك. گويا، آنڭ يات وئەلله نيندی قارا خبرلرن طڭلار ايچون قلاقلارمزنی طنغنه آنڭ آوزينه تابان بوروب قويغان ايدك. اويلی صماق روشده اكرتنگنه آطلاب يانمزغه يتديده، صاری زور كون بيبەلييوندن اوڭ قولن چغاروب:

— ايسەنميزس، ياقشی ياشيزسەی سنلم، طاختناسيس آنن توشی؟ (١) ديه برگه صوزدی.

أنيسه قولن بيره باشلاغاچده، چداسزلق بلەن،

— برنڭ آرطدن قووب مونده كيلدگمی؟ ديدی.

(١) أنيسه نڭ آغاسی، تاتارچەنی ياخشی بلمەده حرفارن بيك بوزوب سويلی ايدی. ظ. ب.

— ژولای زیسنن آرطدن سینی آلورخه گیلدم. موللا آبسیلارخا پارخان ایتمته «آلار ژونده پولونخاچخوب کیتدیلر» تیدی. ژوندن صون موندا گیلتم..

باش توبه‌مزده بر «آق چارلاق» موگلی‌غنه طاووش بـله‌ن بورولا تحقروب یوری ایدی.

أنیسه آغاسی‌نلڭ سوزی تمام بولغاچده، بارماغی بله‌ن آق چارلاقغه تورتوب میڭا قارادی و:

— خدا‌ینلڭ قوشلری برزنلڭ شادلقمزنی تبریك ایتکان کبگوك، حسرتم بله‌نده باش توبه‌مزده ئه‌یله‌نه‌لر» دیدی.

یاشدن برگه اویناب اوسکه‌ن وبتون قوّت بله‌ن سویوشکان ایکی بنده‌نلڭ افتراق مینوتلری البته شادلقلی اش توگل ایدی. مین أنیسه کیتکانده، آرطق صالقون قان بله‌ن طوررغه طرشوب، «صبر ئیچاقلی آچی ایسه‌ده، تورمکده انسانیت وظیفه‌سی‌در» دیه آنی تسلی‌غه طرشامده. اول، اوزن اوزی طوتا آلماسلق درجه‌ده قایغرا وجلی ایدی. کوز آلدمدن یوغالغان وقتده‌ده، آنلڭ:

— سین مینی اونوتما، بـز اوزمز ئولسه‌کده محبت ئولمه‌س، اول روحلره‌مزنی برگه بـه‌یله‌گان، سوزلرن یشوتدم.

مین اوزمده أنیسه‌نی هیچ بر وقتده اونوتا آلمام توسلی اویلی ایدم. لکن زمان هر نرسه‌نی انقلابقه مستعدبیت، تورلی جیرلرده یوزوب وتورلی کشیلر کوروب بایتاقغنه کونلر وآیلر اوتکاچ، اول، مینم کوڭلمدن اکرتنگنه یراقلاشا باشلادی. خصوصا، آناردن آیورلغانمه برگنه یل بولسه‌ده ، ظریفه توتاش بله‌ن تانوشقان‌کوندوك مینم خاطرمده‌أنیسه بتونله‌ی قالماغان ایدی . مین شول وقتده‌ده اوزمنڭ اختیارمه خواجه بولا آلوومه وآنڭ آرطق مفتون بولماوینه شادلانغان ایدم. واقعااوزگده بولغان‌اختیارنی بتونلای بر نقطه‌غه به‌یله‌ب طورماق چن‌انسان‌ایچون زور بر کیمچیلك‌ده ایندی. شوڭا کوره‌ده مین، أنیسه‌دن‌کیلگان خطلرنی‌ده بعضا اوقوب وبعضا اوقومایچانوق یرطوب تاشلی و اوزن اونوتورغه هم آڭا جواب یازماسقه طرشا ایدم. صوڭغه تابانراق میندن امیدن اوزوبدرمی، آناردنده هیچ بر خط کیلمی باشلادی.

یه‌شروب سویله‌وده کوب معنایوقدرکه، درستیگنه مین آنی تمام اوزمدن یراق ایتوب حس قیلاباشلادم

وبیرگان وعده‌منی آیاق آستینه صالوب تابتادم. اول نیشلی، مینی صاغنامی، وعده‌مزنی اوشانوب صاقلیمی میڭارنجیمی؟ حتی مین آلارنی اویلارغه‌ده تله‌می ایدم. هرکون ایرته طورامده‌تاماغمنی طویدروب ساعت سیکزده اشکه کیته‌م، آنده ساعت اون ایکی‌گه قدر خدمت ایتوب توشکی آشقه قایتام، آشاغاچ بر آز یاتوب طورامده ساعت اوچده طاغن باروب سیکزگه چاقلی اشمده بولام. آندن قایتقاچ بعضا اوقو ویازو بله‌ن شغلله‌نه‌م وبعضا باقچه‌لرده بولونام، آنده تانش توتاشلر وباقین دوستلار بله‌ن یوروب یاخشوق کوڭلنی آچوب قایتام. مونه شولای ایتوب بردن أنیسه‌نی اویلارغه وقتده قالمی وایکنچیدن توتاشلارنڭ جاذبه‌لی سوزلری ودوستلارنڭ ته‌ملی‌ته‌ملی فکرلری مینم آنارغه بولغان محبتمنی اکرتن اکرتنگنه کوکره‌گمدن صووروب آلالار ایدی.

خدمتم مطبعه کانتورنده اوستال باشنده‌غنه بولسه‌ده مین ایکی یلدن صوڭ یه‌ش کوکره‌گمنڭ یخشوق ضعیف لك‌گه ایه‌له‌شکانن سیزه باشلادم. بر کوننی نیچکدر کانتورغه‌وقتنده باروب اولگوره آلمادم. مدیر افندینڭ

موڭا بيك آچووى كيلگان بولورغه كيره‌ك باروب كرگاچله‌:

— ئه‌لله أنيسه‌ڭنى صاغنوب جلاب ياتدڭمى !

ديب قچقردى. مدير افندى، بو سوزنى ايتكانچه اشترافقنه يازوب قويغان بولسه اوزى ايچونده ومينم ايچونده يخشى بولغان بولور ايديه، لكن اول آلاى ايتمه‌دى شول؛ چونكه، اول خواجه كشى بيت آڭارغه نى أيتسه‌ده يارى «تاتارتوره بولسه چاباتاسن تورگه ئله» ديگانلر بزنڭ تجربه‌لى بابايلار.

درست، مدير افنديڭ بو سوزى حقيقت‌حالده ميڭابيك قاطى طيولمادى. فقط، شول سوزنى ايشوتكاچله،

مينم كوز آلدمه

رسمى كيلوب باص

بـاشم ايله‌نه وكـو

اوزگـارو علامتى

او كنوچكه قالدى بول

باشمنى طوتديه:

— عزيزم عفو اي

أنيسه‌نى ايشونكه‌چ

آرطق جیگلدگز آخرسی» دیدی ویاقنداغی اوزی طورا طورغان فاتیرغه ایلتوب یاتقزدی .

قانمنڭ حرکتی تمام بوزولغان وباشقارغان بولورغه کیره‌ك، بایتاق وقتلارغه قدر باشم أیله‌نوب کوکره‌گم قصدی، دوقتورغه‌ده کورندم، اما اول «کوب یازودن بولغان آورو» دیوب بر آز استراحتکه قوشدی. لکن نرسه‌دن ایکانن مین اوزم آچیق توشونه آلمادم:

بارغان وقتلرده‌راق، اچم بر آز بوشانسون ایچون، کیره‌ك مدیر افندیگه و کیره‌ك باشقه‌لارغه بولسون، أنیسه‌نڭ بزده اوسوون هم آنی سویووه‌نی سویله‌رگه یاراتا ایدم. لکن، اول سرصاچو، میڭا فایده‌لی بولوب چقمادی، بلکه کوب وقت اونتولغان وکوڭلده ئۇلگه‌ن ئه‌نیسه‌نی یادلانیسه‌ توشورورگه وترگزورگه‌گنه سه‌به‌ب بولدی.

بو واقیغه‌دن ئۇزاقدا ئۆتمه‌دی، مینم کوکره‌گمده باشقا بۇ ئۆزلی حیس کۆ که‌رلدی. مینم بار اویم وه‌ ذیهنیم گل «ئۇغان، ئۇسگه‌ن» جۆلپرنی ایسه بله وطرفینه غنه ئاۋنشدی.

محبتلی توغان آولم، شونك اوينـاب ئوسكەن ايبدەشارم
جيلسز كونلرده جەيمه كبك جەيلوب ياتقان صولارنده
بر برەزگه صو چەچرەته چەچرەته يوزوب قويونغان،
كچكنەگنه قارەاقلار بلەن بالق طوتوب يورگان وقتلارم،
كيك وايركن هـوالی صحرالارنـده بتونلەی آغزمنی
طوتروب آچـوب دردلی صولولار بـلەن كوكره گمنی
كيروب جـرلاب يورگانـلرم كوكره گمده قوزغالا
وتيـبرانه باشلاديـلار. كوڭلم هر مينوتده صبيـلق
حاللرمنی وطوغان آولمنی اويـلی، أرنی أرنی
صاغنه، طاغده قايتوب ايسكی ايبدەشارم بلەن صبی‌لر
روشـنده اويناب يوررگه ، تاتلی صولرن اچەرگه
تلی باشلادی. اوزينڭ همه حكملرن هر وقتده
اوستون يورتكەن فلك، مينی، بايتاق يللرشول سويكلی
صوبويلرندن آيورلوب طوررغه مجبور ايتكان وطوغان،
اوسكەن جيرلرمدن آيورلغاچ مينی يخشوق اوزگارتكەن
ياشلك فكرلرمنی آلشدروب جفا ومحنت آستينه آلغان،
تار بـر ديوار ياخود تيمر چيتلك رەوشنده بولغان
مشقتلی برعالمنڭ بغاولری بلەن بەيلەگان، آەوتحسر
دورينه كرتكان ايديسەدە، طوغريلقلی كوڭلم هماننده

قایتو ، طوغان وایبده‌شلرمنی کورو امیدن طاشلامی ، شول فکرده ثباتن جویمی صاقلاب ، آیورلغان چاغمده اوزاتورغه کیلگان دوستلرمنڭ خصوصاسویکلی سڭلّلرمنڭ ، یاقینلاق حسلری بله‌ن کوزلرینه تویولگان یه‌شلرینه قارلوب: «آبزام بزنی اونوتمه ، اوزاقلامی قایت جه‌می؟» دیگان موڭلی سوزلری یوره‌گمده بیك زور براورننی آلماقده ایدیلر. آلار ، همانده بولسه شولای ایته‌لردر توسلی ، همانده بولسه مینی صاغنوب یغلاب طوره‌لردر توسلی ایدی. مونه شولای مینم بغرلرم ارنی ارنی ، بورولا بورولا ساعتلر ومینوتلرنڭ اوتووی بله‌ن بایتاق وقتلر اوتوب کیتدی. زمانده یخشوق آلماشندی ، شونڭ بله‌ن برابر مینمده حسلرم اوزگاروب طاغنده نچکه‌لك طرفینه آوشدی .

آرطق قایتاسم کیلدی .

نهایت: «آلتون ، کموش چقغان جیردن طوغان ، اوسکان جیر یاقن» جرولارن ذکر وتسبیح اورننده تکرارلی تکرارلی سفر نیتن طوتدم. طورغان شهرمدن پویزدغه اوطوروب آقتق استانسه‌غه کیلوب جیتکانچه‌گه

[illegible]

آلمادی . آرطق بغرم اوزولگانگه‌می، بلمیم قایتوب جیته آلمام کبی حس قیلا ایدم .

پویزدنڭ غیرت وثبات بله‌ن یورووی ، مینی، بوشبهه‌لردن چغاردی، طوغان آولمه یاقن بر استانسه‌غه طاشلاب باخیاله‌شوب اوز یولن طوتدی. پویزدنڭ بو مرحمتن عمرمده اونوتماسدای بولوب قالدم.

«طوغان واسکان جیرلر» گه آیاق باصدرغان پویزدنی سویمه‌ك اوزی بر لذتدر. ذاتا، موڭا بتون کوڭلدن رحمتلر اوقومامق حقیقة کفران نعمت صانالماسمی؟

أییو! من بیك سویندم. بار وجودم بله‌ن شادلاندم. کوڭللرم طنچلق تابوب، کوکره‌گمنی کیروب ایرکن برصولش آلدم. بار عمرن حبس‌ده اوتکاروبده تیك شوشی مینوتده‌غنه ایرکن عالمگه آیاق باصقان عاجزدنده اوزمنی بختیارراق صانادم. ایبده‌شلرم وطوغانلارمنڭ حاضرگی حاللرن کوروب بلوومه امید باغلادم.

یه‌مشیك بله‌ن، بار وجودمنی تارتقان طوغان آولمه یاقینلاشه باشلادق. آتلارده، گویا، مینم آشغوب لموزنغان کوڭلمن قالشاقه تلیلی ایدیکه، حقلی،

تقدیرسز درجه‌ده چابالار ایدی. کوپچاکلر آراسندن طورغان‌طوزانلارده، گویا، مینی «طوغان جیرگزگه‌قایتو بله‌ن» دیب تبریکله‌ب اوچالار ایدی.

واغزالدن باشلاب آولمه جیتکانچه‌گه قدر گل‌چواش آوللار نغنه اوته‌رگه طوغری کیلسه‌ده کوگلم بیك بورچولمادی. آنك ایچون ایکی یاغی شاولاب‌طورغان اوره‌مانلار بله‌ن روحلانوب طورغان صو بوییته بر بر آرطای تزلوب اوطورغان چواش آوللارینك ایگون کیبانلری بله‌ن بیزه‌کله‌نگان منظره‌لری مینی چندانه تاریخی خیالارغه چومدرالار، جیلسزلکدن طنلانوب طورغان اورمان آراسندن طوپاسراق بولسه‌ده ئه‌لله نیندی یوغوملی بر طاوش بله‌ن جرلی، جرلی ئه‌که‌یه جیغان‌چواش‌قزلارینك‌طاوشلاری، گویا، مینم‌شادلقلی موگلارملی هواغه آشدرالار ایدی.

بو وقت کوز کونی بولغانلقدن، آول خلقی‌نینك قرمسقه کبی قثقی معیشت‌که حاضرله‌نگانلگی‌کورنوب طورا ایدی. بعضلری‌قردن‌ایگون‌کرته، بعضلری آط بله‌ن صوملی تابتاته، بعضلری اورمان کیتوره. چواشلرنك‌شوشی ره‌وشده بوتنالوب یورولرن کورگاچ مینم کوگلمه ئه‌لله

نیندی بر طنچسزلق کیلدی اوز توشوما اچم پوشوب، محیوب حاللەحکم قاشنه بارا طورغان کشی کبك، کوز آلونلارم طومانلانه باشلادی.

آوللارنی بر بر اوتدك. کیلەچك آولمزدن اوتکاچك توبانگه تابان سزقلانوب توشکان زور وکیڭ صحرادن مهابتی بلەن صحرانی درلدەتوب طورغان قارا ایمەن اورمانی بویندن باروب غوبنه صووی بویینه، یەمیەشل بولون اورتاسینه اوطرغان «محبتلی طوغان آولمه» جیتەچك ایدك. کوز آیلاری بولسەدە طبیعب اوزینڭ ماطورلغن یوغالتماغان ایدی. مین تەملی خیالغەچوموب قارشەسزدەغی آولغه کرگاننی سیزمیدە قالغانمن. ایسکەرمسمدن قولاغمه: «چلك چیسەكای - ایکمك آشاب کیت!» دیگان بر چواش طاووشی ایشوتلدی. یقودن اویانغان کبك کوزمنی آچوب قاراسام واق واق بوروسه بیللی صاری طونن کییوب بیلن بوغان قالون آیاقلی چواش قزی - أنیسه طورا ایدی.

أنیسەنڭ مینی بو چاقلی تیز تانوویده تعجببم صوڭنده آنڭ حقیقة راست کوڭللی، امنیتلی بر قز بکانینه اوشانچم طاغنده قوّتلەندی، ایسکی محبتم ترلدی

وطاغنده نغراق محکمله‌ندی. بز آنڭ بله‌ن کچکنه‌دن
برگه اویناب اوسکان، بر برمزنی روحا سویوشکه‌ن ایدك
توگلمی؟ أییو شولای ایدك! لکن آڭا مین امنیتسزلك
کورساتدم ، وجدانسزلق ایتدم؛ وقتی بله‌ن سویدم،
اما . . . اما بیك تیز اونوتدم. أرنی أرنی یازغان
خطلارن بغرمه باصاردی اورنده اوطقه یاقدم. مونه ،
اول شونڭ ایچونده، گویا، کوز قاراوی بله‌ن مینی
قارغی، حرکتی بله‌ن مینی وجدان اوطینه یاغه ایدی.

کوزمنی آچوب قاراوبله‌نده آطلرنڭ طوقتالغانن
کوردم. اما ، آلارنی کم طوقتاتقان ونیك طوقتالغانن
مین بلمیم أنیسه‌گه کوزم توشکاچ، آنڭ بله‌ن بولغان
حاللرنڭ هربری کوز آلدمده تجسم ایتدی؛ بر آز
قاراب آبترانوب طورغاندن صوڭ هیچ بر سوزسز
قایتادن باشمنی آستقه‌بوکدم. ایکنچی‌مرتبه قاراومده،
أنیسه ، ترانتاسنڭ یانینوق کیلوب جیتکان ایدی .
هیچ بر تورلیده سوز وحرکتسز آڭا قاراب طورماقده
ایدم. اچنده هیچ براوی وحسرت یوق‌کبی وشولایوق
بر تورلیده شادلانماغان ره‌وشده طنچقنه میڭا قاراب
برقدر طورغاندن صوڭ :

— مونه سيگا «تيپيچنی چواش قزی !» ديب قارا
کوزلرن اويناتوب اکرتنگنه بر جلمايوب قويدی .
آنك بو سوزندن ، مين، همانده ايسکيچه چواشلقنی
سوييوون بلدرودن باشقه برنيده آڭلامادم . کوز
آلدمده ، همانده، آنك اوّلده‌گی توس وحرکتلری
آلشنوب کارتينه رەوشنده ئەيلەنوب طورغان صوك ،
آنك کوز اويناتووندن باشقه هر حرکت واعضالرن
اوّلگيگه نسبتا بيك کوب اوزگارگەن تابدم . مثلا :
اول، ايلك جلمايغانده اوستکی ايرنن برده کوتارمی
وآستقی ايرنن توشورمی تيك آوزينك ايکی ياغندن
برآز آق تشلرنگنه کورساتوب آلا ايدی . ئه حاضر
ايسه غايت طوپاس رەوشده بتون تشلرن کورساتوب
وآغزن طورصايتوب جلمايدی .

آڭسا نيچك خطاب قيلو حقنده کوڭلمدن بيك
کوب اويلار کيچدی . بتون ماڭلای وياڭاقلرمدن
آبترا و تيرلری آغا ايدی . نهايت قالترانغان طاوش
بلەنگنه :

— «ئەيده اوطورگز مينم يانمه!» ديدم .

تارتنوب طورمی، ئەيتوومه منوب اوطوردی. بردن

ایلک اوّلگی خطابمنگ کیلوش‌سزلگی وایکنچیدن آقغان تیرلرم، مینم آبترانغان‌وجدان‌اوطینه‌یانغانمنی أنیسه‌گه، بلدردی بولورغه کیره‌ك، منوب اوطورو بله‌نده قوللری بله‌ن ماگلایومداغی تیرلرنی صدروب آلوب اوزینگ یوزینه سورته باشلادی. بیلگولی، بو میکا، بیك یاگی برنرسه بولوب طیولدی. شونگ ایچونده تیزگنه:

— أنیسه! «بواشگزنگ حکمتی نرسه؟» دیب صورامی قالا آلمادم. أیتورگه تلامه‌گان توسلی ایتوب:

— بو بیك اهمیتلی اش‌توگل آبی، تیك سینگ اچگه بولغان سرلرنگ محبتی بولغانلقدنغنه، آلارغه میندە اورتاقلاشیم خیالیله‌اوزمه سورته‌م» دیدی.سوزن‌اوزمی فقط ایکنچی‌طاوش بله‌نگنه‌ایکنچی‌یاقغه بوروب آلدی:

— ته‌تی آبی، سز بیك زور کشی بولغانسز ایندی!

دیه بر استهزا یاصادی. گویا، آنگ، استهزادن آگلاماغان کبی میندە:

— شولای بیت سویکلم! زمان زورایته‌ده، کچکنه‌یته‌ده مونه سزده روروق قز بولغانسز» دیدم.

بز ایندی غنه‌توگل، بلکه قاطوق قز بولدق...

سوزن کیسوب، صول قولینڭ ایمەن بارماغن بورون اوستینه قویوب بر آز طوردیده:

— مونه صاری طونلی جولەر چواش قزی، اوزینه کیاو یاصاب نیندی شەب بریگتنڭ چیچك کبی عمرن أرم ایتماکچی بولا» دیب طاغنده زورراق بر استهزا یاصادی. آنڭ، بو استهزالارندن، اوزمنڭ قیلغان انسانیتسزلکلرمنی اوپکەسزگنه سوزلر بلەن توشوندرگه طریشقانلغن آڭلادم.

اوزاق سویلەشوب بارا آلمادق، أنیسەلرنڭ ایولرینه جیتدك. ایولرندن ایسکی چه طبیعتکه آغرلق ایسی آنقووندن باشقه، باشسز بر عائلەلی یورط روشینه کرگانلگی سیزله ایدی. بر مرتبه أنیسەدن مونی صورارغه تلەسەمده، آنڭ چواشلغینه تییو بولغانلقدن کیفن یبارەسم کیلمەدی. ئەلله نیچك ترانتاسدن توشکاچ ده مینم کوڭلمده بر تورلی قورقو وقزغانوحسی حاصل بولاباشلادی، کوز آلونلارمدەقزغانچلی فاجعەلرنڭ رسملری بییی باشلادیلار. أنیسەنڭ جینگەسی و آنڭ ایکی بالاسی قارشی چغوب مینی أیوگه آلوب کردیلر. وایکمەك طوز تقدیم ایتدیلر. بیلگولی، آلا ناڭ،

صابصاری قالطقان تاریلـکه‌لری مینی صبی‌چاغیدا غیدنده آرطغراق چیرکه‌نده‌لر ایدی. چونکه بو وقت، مین، نظافتکه طاغنده نغراق یقمینلـق حاصل ایتکان ایدم.

أنیسه، کیره‌ك مین کیتکاچ بولغان حاللاردن وکیره‌ك سویو بابلرندن بولسون هیچ بر سوز قوزغاتمادی. سوز آراسنده‌غنه: «بزگه باراسونمی وبو آراده بارغانڭ یوقمی؟ دیب صوراسامده، آغرلق بله‌نگنه:» بارغالیم دیب باری بر سوزلی جواب بیردی: تیك بر آزدن صوڭ، آغاسی نڭ ایکی یل ئلك ئولووی سببلی معیشت نڭ آغرلغندن وجینگه‌سی بله‌ن تاتو طورا آلماووندن زارلانوب سویلی باشلادی. بولارنی سویله‌گان وقتده، گویا، آنڭ ایچون دنیاده ایڭ آغر حسرت ومهم بر زار شوشی‌غنه ایکانلـگن آڭلارغه ممکن ایدی. شوڭا کوره‌ده آنارده مینی سویو حسی بتکانلـگینه اوشانوب بر آز کوڭلم طنچلاندی. چونکه کوکره‌کده سویو حسی بولغانده، سویکلی قاشنده هیچ برشی‌نڭ آلغی صفنی آلا آلماووی طبیعی وقانون الهیدر. اوزینڭ زارلارن سویله‌ب بتورگاچ، کوزن یوغاریغه تره‌ب نرسه‌در اویلاندیده میڭا تابه قاراب یه‌شله‌نگه‌ن کوزن سورتدی.

ميننده آنى غايت قزغاندقمدن برآز جواتور ايچون چومادانمدن كچكنه برشال بالاسى آلوب بيردم و:
-- أنيسه مونه سيكّا كچكنه‌گنه بر بوله‌ك. ايرته‌گه خدا يازسه بزگه بارا آلورسكّ بيت؟» ديدم.
-- بوشال بالاكّ ياكّا ئويله‌نگان جكت ايچون طويدا بيلينه به‌يله‌رگه بيك يخشى ايكان» ديوب كسه‌سينه آلوب طقديده قولمنى طوتوب تشكرا اوبدى وطاغنده برآز اويلانوب طورغاندن صوكّ كينه‌تدن سيكروب طوروب ايشك يانينه باروب باصدى هم طوريغنه كوزن طوتروب ميكّا قاراغاندن صوكّ چغوبده‌كيتدى. آنكّ بو چغوون، گويا، منگولك آيورلو ايتوب حس قيلاباشلادم؛ آنكّ بله‌ن كورشوب قالاآلماومه اوكونگه‌ن توسلى بولوب آشغچاق بله‌ن سيكرب طوروب آرطندن چاووبده چقدم؛ لكن أنيسه‌نكّ آياق ازلرندن جيللر ايسه ايدى. كوچره‌ده كيته‌ر ايچون آطلرن حاضرله‌ب قويدقندن. ميكّا، أنيسه‌نى طاغنده نغراق ازله‌رگه‌تيوش بولدى. لكن جينگه‌سى وآنكّ ايكى بالاسى بله‌ن نيچاقلى ازله‌سه كده تابه آلمادق. آنكّ بو يوغـالووى، ميكّا، شول قدرلى قورقنچلى ره‌وشده

تأثیر ایتدیکی: بتون تزبوونلارم. قوّتدن طایوب قالترانورغه وکوز آلونلارم طومانلانورغه باشلادی. نه‌ده کیته‌رگه ونه‌ده کیتمه‌سکه آبدرادم. بر مرتبه کیته‌ر ایچون ترانتاسقه اوطوررغه تله‌سه‌مده قوللارم قالترانوب حالدن طایدم، اوطورا آلمادم: تیلی کشی کبك یاق یاغمه قارانوب طورغان چاغنده أنیسه طاووشی بله‌ن ئه‌لله نیندی بر طاووشنڭ اکراشقانن ایشتدم، گویا، أنیسه مینی یاردمگه چاقرا ایتوبدس قیلدم واختیارسزلق بله‌ن:

— کم اول، قایده، آخ أنیسه‌م سین توگلمی؟» دیب آچی طاووش بله‌ن قچقردم. آرت باقچه (به‌ره‌نگی باقچه‌سی) یاغندن:

— أییو، مین!» دیگان عدابلی بر اوزلگان طاوش ایشتولدی. جینگه‌سی بله‌ن تیزگنه طاووش کیلگان یاقغه چقدق، لکن هیچ بر کم یوق ایدی. بایتاقغنه قچقروبده جواب آلا آلمادق. چواش خاتونینڭ، ایرنلری کوگاروب سلکنوب طورووندن، اختیارسز برقورقوغه به‌یله‌نگانی آڭلاشلا ایدی. مینم بتون دقتم، آنڭ، نیڭ قولی عدابلی ایرنلرینه کیتوب، کوڭلم ئه‌لله

نیندی بر قزقسنو حاصل ایته باشلادی. صوڭقولینڭ جیکّی بلەن آستقی ایرنن سورتوب آلدیدە، چواش تلی بلەن:

— ایرم ئولگاندەگی قیونلقلار دنده آغرراق بر طنچسزلق کوکره گمنی تیبه باشلادی» دیب قوللاری بلان اوپکەسی اوستنه باصدی.

چواش خاتونینڭ بو جمله نی تمام ایتووی بلەنده بایاغی طاووشنڭ اوزمزدن یراق توگل ایکی چیتەن آراسنده کینه آڠغراشقانی ایشتولدی، طاووش کیلو بلەن، جینگەسی اول طرفقه چابوب کیتدی. میندە باشمنی آستقه صالوب أکرتنگنه آنڭ آرطندن کیتوب، ئەلله نیندی بر آوورلق استیلا قیلغانی حالدەبر ایکی آدومغنه باصقان ایدم، مذکور ایکی چیتەن آراسندن، چواش خاتونینڭ:

— آققنجی، آققنجی ۋیلەت (١) دیگان طاوش بلەن ماڭلایینه قولن قویوب آرلی بیرلی چابوب

---

(١) أنیسه نڭ جینگەسی تاتارچەنی بخشی بلسەدە مویلە شورگە یاراتمی ایدی. (آققنجی) سوزی چواشچه دهشتلی بر تعجب وقتنده أیتولوب «ۋیلەت» «أولە» دیمکدر.

یورگانن کوردم مونی کورگاچ بار قوّتم بلەن چابا باشلاسامدە تزبوونلارم بوگولوب جیرگە یغلدم طاغندە طوروب بارورغەعذابلانوب یاطقاندە، چواش خاتونی قولمدن طوتوب طورغز دیدە :

— آیدور اوندا پراسکی ۋیلنی (٢) دیدی .

بارلق کوچمنی جییوب چیتەن آراسینە کرسەم نی کوریم، تار براورندە، کوزلرن کوکگە ترەب، ایکی قولی بلەن ایکی یاقدەغی چیتەن چبقلارن قصوب طوتقانی حالدە، أنیسەنڭ صولوشسز صالقون گەودەسیگنە یاتا. آقتق صبرمنی بغرمە بیلەب قولندن طوتدم و:

— أنیسە بغرم! قاووشو مینوتلاری جیتکاندە گنە سین نیشلیسڭ؟» دیب جواتورغەطوتوندم لکن ئولگەن صالقون تەن ایچون «سویوو قاووشو» نڭ نیندی تأثیری بولا بلسون! ایڭ صوڭغی وایڭ قدرلی یەش بورتکلرم، أنیسەنڭ آلصوتوسن صالوب کوگارگان بیتلرینە تامسادە لکن بو یولی ، آنڭ قایدن چغوندن خبر بیرگان طاووشلار مینم قلاغمدن یراق وشولایوق بو بورتکلر،

(٢) أنیسەنڭ چواشلار آراسندەغی اسمی «پراسکوۋی» دن بوزولغان «پراسکی» بولوب. بو جملەنڭ تاتارچەسی . آیدە

کوکره کده، یاش وقت اورمان آراسنده تامغان بورتکلرنڭ رولنده اوینی آلمیلار ایدی. چونکه اول وقتده‌غی بورتکلر بزنڭ ایچون نیچاقلی ه‌طور امیدلر بیرسه بولار شولچاقلی امیدسزلکلر بیره و کوز آلدینه ئه‌لله نیندی قورقنچلی یوللار صالالار ایدی.

— تری ایتوب تاباسم و برگنه بولسه‌ده سوزن ایشوته‌سم کیله ایدی. یاشسه‌م جوابسز، طڭلاسام صولشسز، طوتسام قوللاری صالقون بولوب تریکلگندن امید اوزه‌رگه یاقنلاشقاچ، کوکره گینه قولمنی باصوب قاراو فکریله طونینڭ باولارن اچقندردم؛ اما آنداننده حیات اثری بارلغن بلدررلك نرسه‌تابه آلمادم. تیك باری، میڭا، ئولگاندگینه قطعی اعتقاد باغلارلق بر نرسه چقدیکه، اولده بولسه کوکره‌ك اوستینه قویغان اوشبو مفهومده‌گی مکتوبی ایدی!

«سویکلم ته‌تی آبی!

بز سینڭ بله‌ن برگه اوسدك ومفتونیت بله‌ن سویشدك. لکن سین تاتار یکفی، مین چواش قزی ایدم. مونه شول ملیت ایکی آراغه توشوب نهایت مینی یا اوزی ویا سویو ایچون قربان ایته‌رگه حاضرله‌ندی اما مین قایسی ایچون بولسه‌ده شادلق بله‌ن

کوزمنی یومام. چونکه، مینم ایچون ایلك اوّلگی مسعودیت فقط سویوشمه‌ك بولسه‌ده، صوڭره‌ق سینی کوروب ئولو ایکانینه کوڭل اوطورتقان ایدم. ایندی حاضر، مین، شول مسعودیت اچنده مغروریت بله‌ن بوتالام‌توگلمی؟

سین سعادتنی تله‌سه‌ڭ نرسه‌ده ایتوب تابساڭ ومین ئولگاچ تله‌سه‌ڭ نیندی مسلكگه به‌یله‌نسه‌ڭده کامل اختیارلیسڭ! شولایده بولسه، مین سیڭا، برگنه توصیه أیته آلامنکه: دنیا مینی آلداغان شیکللوك سینی‌ده آلدار.

شوشی سوزلرمنی اونوتماساڭ، سین مینی، اونوتماسسڭ، سینڭ قوچاغڭده محبتمنڭ قالغانلغینه اوشانامن. آقتق صولشلارن سینڭ ایچون اوروچی: مونه شوشی خطنی اوقوغاچقنه مین، «أنیسه» أنیسه‌نڭ حقیقة زهر اچوب ئولگانلگن آڭلادم.

أنیسه ئولدی، لکن آنڭ موندن دورت یل ایلك وشوشی خطنده تکرارلاغان سوزی حقیقت میدانینده چقدیکه: اول اوزی ئولسه‌ده محبتی ئولمه‌دی. آنڭ محبتی همانده تریك ومینم کوکره‌گمده صاقلانه، اول همانده مینم ئولگان حسیاتلرمه روح اوره ومینی کشیلك میدانینه طاشلی.

نتيجه.

(رساله‌منی یازوبقنه بتورگان ایدم، تانوش توتاشلارمدن اورنبورغلی بر توتاشنڭ انتحارنی (اوزاوزن وترووونی) ایشتدم. طبیعی، انتحار ایچون بیك زور یورەك وجرئت کیرەکدر. موڭا شونڭ ایچوندە، بلکه معلومه توتاشنڭ روحینه‌دە بر یادکار بولور امیدیله رساله‌منڭ آخرینه قصه‌چە لکن خیالیغه بولسه‌ده أنیسه‌نڭ انتحارغه توتاشووی بله‌ن برابر. انتحارچی قز حقنده بر علاوه یازمق بولدم.

اول بریاشلك بەلەکەی بالاچاغنده، مسعودیت‌نڭ نرسه ایکانن اوزی بلمه‌سه‌ده آرطق مسعوده ایدی. اول، جلاغان چاغنده‌ده تیك باری انکاسی‌نڭ سویه وسیکرته آلماوندنغنه موڭلانوب کرسز اوبکه بله‌ن‌جلی، معصومانه یەش آغزوب لذتله‌نه ایدی. طبیعی، آنڭ انکاسی بالا تربیه‌سینه چندن آشنه بولمادقدن، آنڭ جلاووینه قارشی: «صوڭغی کونگنی سیزوب جلیسڭ ایندی» دیب قویسه‌ده، حقیقت حالده آنی سویه وهر

وقتده اویناب کولوب ایدەنده شویشوون تلی ایدی. شولایوق آنڭ آغالاریده سڭللرینڭ جلاب طورووون بردەتلامیلر، هرتورلی نرسەلر بلەن آلداب طوقتاطورغه ایەڭ آستینه بارماق بلەن تورتوب قطقلیلار، کولدرگه طرشالار ایدی. واقعا، اول، معصومه فرشته ایچون شوندی بر واق تویاك نرسەلرده اوپکه تاراتورغه جیته ایدی. آلار بلەن جلاودن جوبانوغنه توگل بلکەده بتون کوڭلی بلەن راحتلەنوب کوله، تلی ئەیلەنگەن قدرنچه «ئەته» «آپپا» کبی سوزلر بلەن طاووشلارنده چغارا ایدی.

مونه حاضر آنڭ اوپکەسی بتدی، کوڭلی طنچلاندی، ایدەن بویونده آیاقلاری بلەن شووشا، تەگەری، قولینه نرسەگنه ئلەکسەده آووزنه قابه، آناردن چیرکەنمی. هیچ بر کشیگه دشمانق بلەن قارامی وهیچ بر نرسەنی سویکمسز کورمی وهیچ بر نرسەدن قایغوسی یوق. شولایوق آنیده دشمان کورگان وجاننی تعذیب ایتارگه تلەگان نرسه کورنمی ایدی. أتکاسی ده أنکاسی کبگوك سویه، هرکم آنڭ جلمایوب کولوونندن لذتلەنه، قصقەسی: آڭا جلاسه لذت، کولسه راحت، شولایوق اول اوزیده هر نرسەگه محبت اوطورتورغه حاضر ایدی.

لـکن، آنڭ اول چاقلـەغی عمومی محبتی طبیعت نڭ هر آدمگه انسانیتنی کامل‌لر ایچون صالغان بر عادتیگنه ایدیکه ، اول ، مونی بر آزدن صاقلاو ویوغالتو طوغروسنده اوزی کامل اختیارلی بولاچق ایدی.

مونه، اول، آتا وآناسی نڭ تربیه‌سندن آیورلدی، صبیلق دورندن چقدی. اما بایاغی، قوری آغزدن طوپا سوزلرنی تکرارلی طورغان آناسی قولنده تربیه‌لەنگان عقلی اوزینڭ (قزنڭ) باشنده ایدی. کورەچك گه قارشی اول، کینه‌تدن اوزنده باشقه بر تورلی سویو دردی سیزنه باشلادی، عقلینه صالدی، اما عقلده کوب اویلانه آلمادی: «سین شول دردگنی یوغالتمه!» دیگان توسلی گنه بولدیده، آنی، شول یولدن اوزاتدی، اوزینڭ اختیارینه قارشی صوغش آچدی. طبیعی، آنڭ، دنیادن خبرسز، لـکن قابلیتلی چاغنده یخشی تربیه کورمەگان واوزینه کوچ جیا آلمغان اختیاری، صوسز جیرده باش کوتارگان ضعیف ئوله‌نڭ کبی، قوّتلی ایسکەن سویو جیلینه قارشی باش ایمی چدی آلمادی.

أبیو آنڭ اختیاری حاضر، صبی چاغنده‌غی

عمومی بولغان محبتدن آیورلدی، تیك برگنه ذاتنی-
کشینی سویه طورغان محبت‌نك آرطنه باروب تزله‌ندی،
صباوت بله‌ن بلاغت دورلری آراسنده هر کمگه‌اوچری
طورغان بر حسیات آنك‌ده کوکره‌گنده دولقونلانه
باشلادی.

عقل قاشنده معقول، اختیاری آنك آرطندن‌چابه
طورغان حیاتی بر طوقتامی کوکره‌گنده سیکره، آنك
یه‌ش کوکره‌گینه تیبه، چدامسز بر اوط بله‌ن یاندرا.
سویه، باشقه‌نی بلمی. دنیاده سویو وسویلو، صوڭندن
وصلت‌غنه بار دیب اعتقاد قیلا، باشقه بر لذت
باردر دیب اویلامیده، آرطق جوده‌گان چاغنده، اچن
بوشاتور ایچون، کوڭلنده بورتك قدرلیده سرن
قالدرمی ایبده‌شلرینه سویلی، لکن آلار یاایسه‌مونك
سوزندن جلمایوبقنه التفاتسز کوله‌لر، یاایسه سویو
حسن طاغنده کوتاررلك سوزلر سویله‌ب اوچوندرالار،
آنی طاغنده جانه طورغان اوط اچینه کررگه دیمیلر
ایدی.

آنك، موڭا قدرلی گل صافلاق‌غه ایبه‌له‌شکان
کوکره‌گی ایبده‌شلرینك موندی معامله‌لرینه آرطق

طغزلانا، آز بولسه‌ده اچینه طولغان بو آغرلقلارنی بوشاتاسی توگه‌سی کیله، لکن مونی قایده توگه‌رگه؟ هیچ کم آنڭ موڭلی قاراشلارینه‌توزه‌ی، زارلی‌سوزلرینه التفات بله‌ن قارامی مونه اول کوز آلدینه سویکلیسن کیتوره، اول جانلی کارتینا ره‌وشنده سلکونه «سین مینی سوی!» دیگان تسلی‌اشارت ایته‌گویه آنارده‌غی یه‌شرن‌سییونی بلگان اول شونی معقولیت‌بله‌ن تأکید ایته . . .

بیچاره معصومه‌نڭ کوڭلی برچاقلی طنچلق‌طابه، شادلانا. آنڭ‌طاغنده‌اوشانچینی آرطدروب‌خوشلاناسی کیله، لذتلی‌گنه ایتدروب ایرکه‌لك بله‌ن قوللارن یومارلیده:

— یاری جانم سویه‌رمن! لکن آلداماسسڭمی؟» دی.

مونه طاغن آنڭ‌کوڭلنده برجواب طاوشی‌اوچه‌باشلی:

— آلداو سویو وعده‌سی صوڭنده بولا طورغان نرسه بیت اول .... حالبوکه مین . . . اوچوب کیله طورغان جواب شونده بته. تیك:

— سینڭ سویووڭ مینم سویووگه باغلانماغان بیت،

سین اختیارسز سویه‌رسك!» دیگان توه‌لی سویكلی سینك غیرتلی رسمی استهزالی حرکت بله‌ن حرکتله‌نه دیمك اول، مونك عشقی حسلرینه التفاتسز- اورته‌بکنه جلمایه.

بیچاره معصومه‌نك آقتق امیدلریدن صنا، سویكلیسینه بولغان حسن ظنیده مأیوسیت اچنده طالپنا باشلی. ایندی حاضر دنیاده بولغان هر نرسه آنی ئورتی، آنك عذابلارینه راحتله‌نوب قارابقنه طورا. یه‌ش چاغنده دنیانك هر نرسه‌سینه محبت آطورغه حاضرله‌نگان یوره‌ك ایچون، حاضر شولوق دنیا، اوزینه دشمانلق جیلن ایسده‌ره، آلداو قاعده‌لرن ئه‌یلنده‌ره.

یاشاغینه کیلوب قونغان چبنده، گویا، آناردن کولو طاووشی بله‌ن آلداو خبرلرن کیتوروب مزلداب اوچوب کیته.

آنك ،بایاغی جیل جیله‌سلك اسمن کوته‌ره طورغان اورنسز نچکه حسیاتی طاغنده کوته‌رله،اوزینك آلدانوونده قطعی خبر بیره؛ شولایوق هرنرسه‌نی اوستدن اویلاب کیته طورغان بایاغی عقلیده روحده‌غی حسیات‌نك

بوطویغیسن بردن برگه تصدیق قیلا. دیمه‌ك : آنك

کوڭلنده حاضر آلدانو فکرینه قارشی کیلگان هیچ برنرسه‌ده یوق. شولای بولغاچ، دنیا آلدی، اول، آنی همانده شولای آلداب خراب ایته‌ر، ایندی اش آنڭ بله‌ن باخیلله‌شورگه، یاولق سلکشورگه‌گنه قالدی.

شولوق عقل مونیده تصدیق قیلدی؛ کوڭلده دنیادن قاچوحسی کوته‌رلدی، اول بماصامی. ئه اختیار ایسه؟ اول ایندی کوبدن آلماشنوب طورغان قرارنی سویه ...

مونه معصومه‌نڭ کوز آلدینه اوچ تورلی نرسه کیله: آرقان، آلطی آطار، زهر. بولارنڭ قایسیده آنی دنیادن آیوررغه جیته‌چك!

اوزاقده اوتمی، اوسته‌ل باشینه اوطورغان بیچاره قزنڭ بر قولنده زهر وبر قولنده، بتون وصیتلرن ایکی یول بله‌ن تمام ایته‌چك قلم کورنه.

«دنیا آلدی اول! اول مینیده آلدادی. اوشانڭز سویگلی طوغانلارم اول سزنیده آلدایاچق.»

مونه شول سوزلرن، اول، کوچکه‌گنه‌یازوب بتوردی. حاضر ایندی، آنڭ، قالترانوب قلم طوتقان قولی بوش قالدی.

№ 13 (170). дав. сп. / инв. № 2351-8

زهر طوتقانی‌ده تیزدن بوشاباچق وقالترانودن طوقتاباچق ایدی، اما زهرنی اچه‌م دیگانده‌گنه دنیانڭ ئه‌لله قایسی جیری اوزن سویده‌ره باشلادی. یوره‌ك سیکره، جان عذابلانه، دنیا بله‌ن طاتو طوراسی کیله، آنـڭ بله‌ن یاڭادن دشمانلقنی بتروب دوستلانه‌سی کیله....

Национальная библиотека имени Ахмет-Заки Валиди

— یوق! دنیا آلدی اول.....

مونه کینه‌تدن کوڭلگه اینگان اوشانچلی سوز، قزنڭ قوللرنده‌غی تامرلارینه جرئت وغیرت تامرلارن سیبه باشلی. اول بیچاره، غیرتندن ایکنچی قولینڭ زهردن‌نیچك بوشانغانن اوزیده‌سیزمی قالا که: تامرلارغه تارالغان زهرنڭ آچیسی بله‌ن مغلوب بولغانی حالده، آق قوللرن سلـکه‌سلـکه دنیانی سویه‌رگه تلی. لـکن، اول، اوزینڭ عـذابلی آق بورتکلر چابرونغان قورقونچلی قزل توسکه کرگان ایکی ایرنی آراسندن آقتق صولشلارن اورگانینی اوزیده آڭلامی وسیزمی ایدی.

آنڭ، عقل، حسیات واختیاری آناسندن آلغان تربیه بویـنچه دنیانڭ سیاستی، فقط، آلداو ایتوب

تابدى ؛ بيناغەن عەلەيهى ئانا دعا

قارشى ئينتيار وە ئاقتىق سولش

بىلەن جاواب بيردى .

وە سسەلەم .

زادىف ، بەشيرى .

28 ئيون 1910 نجى سەنە

« جوق »

بتدى

БИБЛИОТЕКА
Başqortostan Ydek Kitap Palatahь Kotopxanahь